

Ελευθερόπολις

ΤΡΙΜΗΝΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΑΡΜΕΝΩΝ & ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΡΜΕΝΙΑΝΩΝ ΧΑΝΙΩΝ "Ο ΚΡΙΤΟΒΟΥΛΙΔΗΣ"

ΧΡΟΝΟΣ 2ος ΦΥΛΛΟ 8ο ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ, ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ, ΜΑΡΤΙΟΣ 1998 ΤΙΜΗ ΔΡΑΧΜΗ 1 ΣΟΥΛΙΟΥ 124 ΤΚ 173 42 ΑΘΗΝΑ

Το γραμματσάκι τσ' "Ελευθερόπολης"

Θυμάσαι ντα, σκορδόπιστη;

Αναγνώστη μου μερωντική,

Στη σύναξή μας των Αρμενιανών για να κασαπιλέψουμε τη βασιλόπιτα, εφονάζαμε και τον γραμματικό του "γραμματσακιού" τούτης της στήλης, να μας σε βγάλει, λέει, λόγο κι εκείνος. Μ' αυτός εγούσγούντονε και δεν ήλεγε να σηκωθεί.

- Αφήστε με, μορέ σεις, αναπαημένο στο σκαμνί που κάθομαι.

- Έβγα, σου λέμε, έβγα μάρμπα, να χαιρετήξεις το λαός των Αρμενιανών και των ξενομεριτών: υπουργούς, βουλευτές, καθηγητές, αρχόντους τω Γραμμάτω και των επαγγελμάτων, οφικιάλιους, γερόντους και δημογερόντους μονοστίβανους, που συναχτήκανε να μασέ χαιρετήξουνε και να τσουγκρίζουμε, όι τσι κεφαλές μας, παρά τα ρακοπότηρά μας, στην υγεία μας, στη χαρά μας, και στη χαρά τση Κρήτης, τ' αγαπησιάρικου νησιού μας.

Εγούσγούντονε, το λοιπόν, ο γέρος γραμματικός, μα, ίντα να κάμει, εβγήκε στη "διδασκαλοκαθέδρα", ως έλεγε η μακαρίτισσα η Αντριάνη την έδρα του δασκάλου (ο Θεός να τ'κανε έδρα κείνο το κουτσό λαθρακισμένο τεζιάκι του Γιαννιού, μ' ας είναι).

Εβγήκε να χαιρετήξει ο γραμματικός, και στην αρχή μας έκαμε να γελοόμε με τα χωρατά ντου, μ' ανέ κατέχαμε και τα μαντινάκια τα εντενιδικά που μας επρεσβένταρε στο τέλος, πιπερόνια θαν είχαμε φερμένα από τα Μυλωσώχωρα να τότε βάλομε να τα δαγκάνει να φουσκιάσ' η γλώσσα ντου, να μην ξαναπει κακά λόγια!

Είπε μας, το λοιπό, ο γραμματικός:

Φίλοι μου, συμπεθέροι μου,
σύντεκνοι, ξενομπάτες,
Χίλια καλώς εσμίξαμε, χίλια και δύο χιλιάδες
ο κάμπος με τα πούλουδα και με τσι πρασινάδες.

Να σας ευχηθώ κι εγώ έτη πολλά και καρπερά από κοπέλια εγγόνια, λάδια, στάρια και κρασιά. Και τ' αποδέλοιπ' αγαθά του Αβραάμ, να μας σε μπέψει ο Θεός, αμίν.

Και μιας κι εσμίξαμε, να σας σε διηγηθώ τα πάθη μου με τούτον το γεροντοέρωτα που μ' έπιασε για την αγαπητικιά μου την "Ελευθερόπολη", τα πάθη μου -και τα πάθη σας, θα μου πείτε- με τα "γραμματσάκια" που τση γράφω, τσι "ροδαρές" που τση μπέπω και τσι μαντινάδες που τση τραγουδά, που σε κάθε φύλλο τα τυπώνω και σας σε γανώνω την κεφαλή και θα μ' έχετε μπεστίσει μπλιό.

Ως κι ο Κωστής ο Τσιλιμίγκος μ' εντράκαρε ένα πρωινό, αζημέρωτα που κουβάλουνα πλατανόφυλλα στο περβόλι, και μούβλεε χερικό:

- Γιάντα, μορέ, μου κάνει, επήγες κι εσπούδαζες γραμματικός, στου Χαραλαμπάκη και στου παπα Λευτέρη, και δεν εγίνηκες κυνηγός, να κάθεται στον πλατανοδροσιό, να σου 'ρχονται συστημένοι, σαν τα δολάρια των Αμερικανών στο φάκελο, οι συκοφάδες κι οι κουκλοπετεινοί, να τσι πιάνεις, να περνάς καλά κι εμείς καλύτερα, χωρίς τραβάγες και "γραμματσάκια". Να γράφεις, μορέ, πως, τάχα 'δα, η Φανή δέρνει τον κάτω τζη, γιατί τσι ζεστικαλίζει, κάθε που μυριστεί ο λίξης καταμά γή ψάρι πλακι. Πως ο γάιδaros του Ρόκα εξεκαζικόθηκε κι ερήμαζε ο σκατόπιστος τσι ψαρές του Ζαχάρη. Πως εκέντρισε τη γλυκοπορτοκαλιά ντου ο Βασμούλης οφαλοκύλη, οφαλοφόρα, βαλεντίνα, βαλέντζια, πως στο

☞ συνέχεια στη σελίδα 9

ΕΚΟΥΣΑΝ ΤΗΝ ΠΙΤΑ ΤΟΥΣ ΟΙ ΑΡΜΕΝΙΑΝΟΙ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ Γενική συνέλευση του "Κριτοβουλίδη"

Έγινε στις 11 Ιανουαρίου 1998, στην Αίθουσα της Παγκρητίου Ενώσεως, Γενναδίου 7, η ετήσια Γενική Συνέλευση του Συλλόγου Αρμενιανών Αθήνας "Ο Κριτοβουλίδης" με θέματα:

1. Απολογισμός πεπραγμένων 2. Κοπή πίτας

Μετά από πρόταση του Προέδρου του Συλλόγου κ. Γ. Φρεσκάκη εξελέγη το Προεδρείο της Γ.Σ.: Πρόεδρος Νικόλαος Βαγιωνάκης, Γραμματέας Σοφία Μιχ. Τερεζάκη

Ο Πρόεδρος της Γ.Σ. αφού ευχαρίστησε τους παρευρισκόμενους συγχωριανούς για την παρουσία τους κάλεσε στο βήμα τον Πρόεδρο του Συλλόγου, ο οποίος με τη σειρά του καλωσορίζει όλους τους παρόντες καθώς επίσης και τους συγχωριανούς μας:

Τον Υφυπουργό Οικονομικών κ. Ν. Χριστοδουλάκη, το Βουλευτή Χανίων κ. Σ. Μιχελιογιάννη και τον Καθηγητή Ιατρικής κ. Θ. Μουντοκαλάκη

Στη συνέχεια ο κ. Γ. Φρεσκάκης αναφέρεται στα πεπραγμένα του έτους 1997 καθώς και στις εκδηλώσεις που διοργανώθηκαν, με επιτυχία, το καλοκαίρι στους Αρμένους, στις οποίες ανα-

Μια άποψη από τη Γενική Συνέλευση, όπου διακρίνονται από αριστερά ο Αντιπρόεδρος του Συλλόγου Γ. Τερεζάκης, ο βουλευτής Χανίων Σ. Μιχελιογιάννης, ο υφυπουργός Οικονομικών Ν. Χριστοδουλάκης, ο εκδότης της "Ε" Γ. Τσακιράκης, ο Μ. Πιπεράκης, μέλος του Δ.Σ. του Συλλόγου με τη σύζυγό του και καθηγητής Π. Πριπάκης.

φέρθηκε εκτενώς και η "Ελευθερόπολη". Ακολούθως, ο Ταμίας του Συλλόγου κ. Γ. Βαγιωνάκης διαβάζει τον Οικονομικό Απολογισμό ο οποίος και διανέμεται στους παρόντες προς ενημέρωση, και ο οποίος δημοσιεύεται σε άλλη σελίδα. Ο πρόεδρος της Γ.Σ. καλεί στο βήμα τους κ.κ. Ν. Χριστοδουλάκη και Σ. Μιχελιογιάννη οι οποίοι με τη σειρά τους εύχονται στους συγχωριανούς μας.

Ειδικότερα, ο κ. Ν. Χριστοδουλάκης αναφέρεται στην περαιτέρω ανάπτυξη του χωριού μας, μέσω του σχεδίου συνένωσης Δήμων και Κοινοτήτων. Σύμφωνα με τον κ. Υφυπουργό η Κοινότητά μας στα πλαίσια αυτού του ευρύτερου Δήμου υπό το όνομα Δήμος Αρμενών θα βρει τις ευκαιρίες να εξελιχθεί σ' ένα σημαντικό παράγοντα ανάπτυξης της περιοχής. Επίσης, ο κ. Ν. Χριστοδουλάκης επισημαίνει και συγχαίρει τη Συντακτική Επιτροπή για την αξιόλογη έκδοση της εφη-

☞ συνέχεια στη σελίδα 8

Η Κοινότητα των Αρμενών,
ο Σύλλογος Αρμενιανών Αττικής "Ο ΚΡΙΤΟΒΟΥΛΙΔΗΣ"
και η "Ελευθερόπολις"
σας εύχονται ΚΑΛΟ ΠΑΣΧΑ!

κοινωνικά

ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ

Η **Μαρία Τσιτσιρίδη** του Ιωσήφ, σύζυγος Νικολάου Κουλουσούσα, γεννήθηκε ένα χαριτωμένο κοριτσάκι στις 27 Νοεμβρίου 97. Να ζήσει

ΑΠΟΒΙΩΣΑΝΤΕΣ

Πέθανε στους Αρμένους, στις 21-12-97 ο **Κοτρωνάκης Μιχάλης**, ετών 65 σύζυγος της Κλειώς και πατέρας του Στέλιου και της Βαγγελιώς.

Πέθανε στην Αθήνα στις 17-1-1998 και κηδεύτηκε στους Αρμένους στις 18-1-1998 ο **Τερεζάκης Χρήστος** του Ιωάννου ετών 74, σύζυγος της Στέλλας και πατέρας του Γιάννη και του Μανώλη.

Πέθανε στην Αθήνα στις 28-1-98 και κηδεύτηκε στους Αρμένους η **Μαρία Φρεσκάκη** ετών 93, χήρα Χρήστου Φρεσκάκη και μητέρα της Γεωργίας, Αικατερίνης, Χριστίνας, Χρυσούλας και του Χαράλαμπου.

Πέθανε στην Αθήνα, στις 11-3-98 και κηδεύτηκε στους Αρμένους, η **Χρυσή Τσακιράκη** ετών 83, χήρα Γεωργίου Τσακιράκη, και μητέρα του Γιώργου.

ΓΑΜΟΙ

Ο **Καλούδης Γαβρήλης** του Στάθη και η **Αραπάκη Πηνελόπη** από την Αθήνα παντρεύτηκαν στους Αρμένους στις 28-2-1998

Τους ευχόμαστε να ζήσουν χαρούμενοι και ευτυχισμένοι.

ΒΑΦΤΙΣΕΙΣ

Στις 28-2-1998 βαπτίσθηκε το κοριτσάκι του **Γιάννη Λουράκη** και της **Ευαγγελίας Βροντάκη**, και ονομάστηκε Ευαγγελία. Νονός ο Γ. Λυράκης. Στους γονείς, νονό και συγγενείς ευχόμαστε να τους ζήσει.

ΠΗΡΑΝ ΤΟ ΠΤΥΧΙΟ ΤΟΥΣ

Ο **Άγγελος** και ο **Νίκος Τσακιράκης** του Νικολάου και της Αναστασίας πήραν τα πτυχία τους.

Ο **Άγγελος** από το Χημικό τμήμα του Πανεπιστημίου Αθηνών, και ο **Νίκος** από τμήμα Στατιστικής και Ασφαλιστικής Επιστήμης του Πανεπιστημίου Πειραιά.

Τους ευχόμαστε καλή σταδιοδρομία.

ΕΠΗΤΥΧΙΕΣ

Ο **Θοδωρής Νικολάου** γιος του Δημήτρη και της Μαρίας Τσιτσιρίδη πέτυχε σπουδαία διάκριση αφού ήρθε πρώτος στους μουσικούς Πελοποννησιακούς αγώνες στην κλασική κιθάρα, που έγιναν στην Καλαμάτα, δίνοντάς του το δικαίωμα εκπροσώπησης στους Πανελλήνιους αγώνες στο Ζάππειο. Παίρνοντας δε μέρος σ' αυτούς πέτυχε έπαινο ανάμεσα στους πέντε (5) πρώτους πανελληνίως.

Συγχαρητήρια.

ΜΑΡΙΑ ΦΡΕΣΚΑΚΗ

Σε βαθιά γεράματα πέθανε στην Αθήνα και κηδεύτηκε στο χωριό μας η **Μαρία**, χήρα Χρήστου Φρεσκάκη. Γέννημα και θρέμμα των Αρμένων, κόρη της παλιάς και μεγάλης οικογένειας των Κουρομιχελάκηδων. Μοναχοκόρη, ανάμεσα σε τρεις αδελφούς, παντρεύτηκε αρκετά νέα το συγχωριανό της Χρήστο Φρεσκάκη, ο οποίος όμως ήταν λιγότερο νέος κι έφυγε απ' τη ζωή ένα φθινοπωρινό απόγευμα του κατοχικού χρόνου 1942.

Έτσι η Μαρία Φρεσκάκη υποχρεώθηκε να τραβήξει μόνη πια και για μισό περίπου αιώνα ακόμη, τον ανηφορικό και πολλές φορές δύσκολο και κακοτραχάλο δρόμο της ζωής. Με πολλές αντιξοότητες και στερήσεις πάλεψε και αντιμέτωπη ηρωικά τα όσα προβλήματα συνεπάγονταν η ανατροφή και η επιβίωση μιας πολυμελούς απορριπτικής οικογένειας τεσσάρων

ανήλικων κοριτσιών και ενός αγοριού. Το ένα μάλιστα (το μικρότερο) κορίτσι, το οποίο δεν αξιώθηκε να πει τη λέξη "μπαιμά".

Η κυρά Μαρία όμως η Κυριοχρήσταινα, με την άμεμπτη στάση ζωής, την εργατικότητα και τη νοικοκυροσύνη της αξιώθηκε τελικά κι ευτύχησε να δει όλα της τα παιδιά καλά αποκατεστημένα.

Ευτύχησε να γευθεί εκτός απ' τις χαρές των γάμων των παιδιών της και μερικών εγγονών της, τα χάρη και τη φιλία από μισή ντουζίνα εγγόνια κι άλλη μισή περίπου ντουζίνα δισέγγονα.

Τέλος έζησε τα τελευταία χρόνια της - αν και πολλά απ' αυτά στο κρεβάτι του πόνου - μέσα σε ιδιαίτερα ζεστή ατμόσφαιρα και περιποίηση απ' τις κόρες της.

Αιώνια της η μνήμη.

ΓΙΑ ΤΟ ΜΙΧΑΛΗ...

Παραμονές Χριστουγέννων του 1997 κι η είδηση θλιβερή. Ο άδικος χαμός του Μιχάλη του Κοτρωνάκη. Πρώτα η αποστροφή του μυαλού σ' ένα τέτοιο ενδεχόμενο και μετά το άδειασμα στο στήθος, αφού καταλάβαν πως ήταν άλλος ένας χαμός πολύτιμος, άλλη μια απώλεια δική σου, γιατί ο Μιχάλης ήτανε ένα με το Αρμενιανό τοπίο, ένα με τις μνήμες σου, ένα με τη ψυχή σου.

Ο Μιχάλης ο Κοτρωνάκης γνήσιος γιος των χωμάτων, των χρωμάτων, των ήχων και της μυρωδιάς του αρμενιανού κάμπου κι αγωνιστής από τους πιο ακούραστους.

Από το πρώι άρπαζε τις έγνοιες της οικογένειάς του κι αλάβωτος από τη ατέλειωτη κούραση, τη προαιώνια, τη φερμένη, θάλεγγε, από το λυκόφως της ιστορίας των φαμιλιών αυτού του τόπου, την ατελεύτητη και γλυκιά κούραση της δημιουργίας και της προκοπής, με πείσμα αντάμωνε με το ιδρώτα του.

Και το χαμόγελο πάντα στα χείλη του Μιχάλη, τα γλυκομίλητα, στο "γεια σου φιλιότσο", στο "γεια σου χωριανέ", στα μάτια του τα καθαρά, στις σκέψεις του, τις απλές, τις στρογγυλές και απέριτες. Σκέψεις και κουβέντες γεμάτες από τη παράδοση του τόπου του και τις συμβουλές των προγόνων του, που καθότανε -δε μπορεί νάνε αλλιώς- και αφρουκαστερό κοπέλι καθώς θάτανε με περίσσια φρόνηση άκουγε. Σκέψεις και κουβέντες, καμπάνες της Ελληνοχριστιανοσύνης, της ψυχής του Μιχάλη οι τέσσερις ανέμοι.

Τον θυμούμαι το βραδάκι στο κουρείο του απέναντι από το καφεείο τότε του Πατεράκη, πάντα στην ώρα του έτοιμος για την άλλη και σίγουρα αγαπημένη του ασχολία, τη κομωτική. Πρώτα το φίλημα "ήντα να σε κεράσω φιλιότσο", ύστερα η παραγγελία του καφέ και οι αρχικές βαθιές ρουφηξιές και μετά η πρόσκληση για τη συμμετοχή μου στη ρακή, που θα ακολουθούσε και που ασφαλώς, μικρό κοπέλι καθώς ήμουν, δεν πολυπίστευε στην αποδοχή μου, μα και που δε του πήγαινε να με αγνοήσει. Μου φαίνεται πως η κομωτική ήταν για το Μιχάλη η ανάπαυλα του πολεμιστή. Η ευτυχία μιας καλοπληρωμένης και αναμάρτητης ημέρας φώτιζε από το μέτωπό του. Τα χέρια με δεξιωσύνη, που η τσάπα, η δραπάνα δεν είχαν καταφέρει να πάρουν, ασταμάτητα στο έργο τους και το στρίψιμο του κεφαλιού του δεξιά-αριστερά με μεράκι να εξετάζει ή και καμαρώνει το αποτέλεσμα. Μόνο η βαθιά ανάσα πρόδιδε το μόχθο της ημέρας, που άγιος καθώς ήτανε άδειαζε από τα στήθη του λίγο-λίγο, απαλά - απαλά.

Η κυρά - Κλειώ, η, η γυναίκα του, ακούραστη συντρόφισσα, πάνω - κάτω απ' τόνα περβόλι στ' άλλο κι από κει στα οζά που όλο και βγαλτίζανε.

"Αχι! μαρέ Μιχάλη μου" θυμούμαι τη φωναχτή σκέψη και έγνοια της για το άνθρωπό της και καμάρι της, στα ποτίσματα, στις πορτακαλιές, στη Λιοφύτα. Άλλοι άγιοι τόποι...

Πάντα μαζί έτσι όπως πάντα συνέβαινε και άρμυζε σ' αυτό το τόπο... το ίδιο τα κοπέλια του, ο Στέλιος και η Βαγγελιώ...

Τελευταία τονε θυμούμαι το καλοκαίρι, βραδάκι με το γιο του να ακολουθεί το κοπάδι τα οζά για να τα στραλιξεί. Να στραλιξεί και το μόχθο του ο Μιχάλης.

Κι όμως η ώρα του χωρισμού ζύγωσε και το αίμα του το χρυσό στο οδόστρωμα, που Αχ και νάτανε σαν τα χάρματα τση Λιοφύτας, των Καλοσυκιάδων...

Σε λίγο θα τέλειωνε το λιομάζωμα και σε λιγάκι ακόμη ο άγγελος της αρμενιανής άνοιξης με το θυμιατερό του θα σκόρπιζε τις ευωδιές της εξοχής του χωριού μας, του κόσμου σου Μιχάλη, που σκοτεινίασε, του κόσμου μας Μιχάλη, που με το φευγιό σου λιγότεστεψε.

Αιώνια σου η μνήμη.

Ιωάννης Ανδρ. Στυλιανομανωλάκης

ελευθερόπολις

Τριμηνιαία έκδοση της Κοινότητας των Αρμένων και του συλλόγου Αρμενιανών Χανίων "Ο ΚΡΙΤΟΒΟΥΛΙΔΗΣ"

Εκδότης-Διευθυντής
Γιάννης Σ. Τσακιράκης
Σουλίου 124
173.42 Αγ. Δημήτριος
Τηλ. & Fax: 9916613
Email: jtsk@hol.gr

Συντακτική Επιτροπή
Μαντωνανάκης Νίκος
Μπουρνάζος Χαράλαμπος
Στυλιανομανωλάκης Γιάννης
Τσακιράκης Γιάννης
Τσιτσιρίδου Ελένη

Η ροδαρά μας

Χαρά στην τέτοια ροδαρά και ποια κυρά την έχει
και στάζουνε τα ρόδα της ροδόσταμο και τρέχει.

Μαντινάδες

Επότηζιά σε, ροδαρά, και σ' έκαμα μεγάλη
κι έβγαλες ρόδα και κλαδιά, μα τα μωρίζουντ' άλλοι.
Άχερα ρίχνω στο γιαλό, βαρεία 'ναι και βουλούνε,
κι άλλοι μολύβια ρίχνουνε, πουλιά 'ναι και πετούνε.
Απόψε σ' ονειρεύτηκα κοντά να ξημερώσει
και μεσημέρ' εγίνηκεν ο νους μου να μερώσει.
Λόγια 'πες κι είπανέ μου ντα, κι αν τα 'πες, γιάντα τα 'πες,
απού παράσερνα τη γης, πουλί μου, κι εμπορπάθιες.
Ο μάρμπας μου ο Προϊστός που μένει στο Μετόχι,
να τονέ πιάσ' ο λούξιγκας, μιαν κοπελιάν οπό 'χει!

Αίνιγμα αρμενιανό (του Χ.Μ.)

Ούλοι λεν πως μ' αγαπούνε, κι απ' αγάπη με... κλωτσούνε
κι όρες με τσαλαπατούνε και μου βγάνουν το ζουμί
κι ύστερα με παραιτούνε, τάχα δα πως με ξεχνούνε,
μα εγώ παρεξηγούμαι, κι όλο βράζω από θυμό,
σε βαρέλι γή πιθάρι αρμενιανό...
Ώστε να ντρακάρει κρύο, που ανοίγουνε τον πύρο
και πετιούμαι ως άγιο μύρο
που την κοπελιά φουντώνει, και τη γρα την ξανανιώνει
και το γέρο σκαρδαμώνει,
και σκαρνεύονται κεφάλτοι, σαν τη γάτα με τον κάτη.

(Աստվածա Նախ Գրքի ԻՎ-ԻՍԾԻ-ԻՂՅԺԳ-Տօժօրօթ-ԻԺԱԼԱՆՔ - ԻՂՓՈՅՅ)

Γνωμικά και παροιμίες

- Ο μπροστινός γάιδαρος οδηγά τσι πισινούς
- Ο Νά'χας και ο Να'βρας απόθανε.
- Ο Νά'χας και ο Να'βρας αδερφοί,
κι ο Κάμε να 'χεις άλλος.
- Όποιος βγάνει και δε βγάνει, γρήγορα τον πάτο πιάνει.
- Όποιος αναγυρίζει τα πηλά, στη μέση πέφτει και βουλά.
(Γ.Ι. Καλαϊσάκης, περιοδ. "Παρνασσός", τόμος ΙΣΤ', 1893-1894, σελ.
635, 636, 637)

Καθαρογλωσσίδια

- Λαϊνι λιανολάινο και λιανολαϊνάκι, μουρέλο ξερομούρελο και
ξερομουρελάκι (Ευ. Φραγκάκη)

- Είδα χίλια αλόγατα δεμένα, με τη γκατακουρκουμυτη
κατακουρκουμωμένα (Γ. Πάγκαλος)

Μια λέξη πες μου

✎ **Αμάλαγος** = αγνός, απότηρευτος, καθαρός, διαυγής, άθικτος, ανέ-
παφος. Ο χωριανός μας Κ. Κριτοβουλίδης-Μαραγκουδάκης (1792-1868),
που αποθησαύρισε και μας διάσωσε τη λέξη, την ερμηνεύει ως εξής:
"Αμάλαγος: ο καθαρός κατά τα ιμάτια, προσέτι ο μέχρι τινός μη δια-
στραφείς από πονηρίας και κακίας: "αμάλαγος άνθρωπος είναι", ήτοι
αμέτοχος πονηρών έξεων".

Τη λέξη τη συναντάμε στα έργα: "Ευγένια", "Ερωτόκριτος" και στα
Ιντερμέδια της "Ερωφίλης". Τα σχετικά αποσπάσματα είναι τα ακόλου-
θα:

✎ "Κι όμορφο δείχνει το κομπι κι **αμάλαγο** περισσα
σαν ένα ευγενικότατο μικρό κοράσιον ίσα,
κι όσον η μέρα πορπατεί κ' εις το βραδυ σιμώνει,
φουντώνουσι τα φύλλα του κι ανοίγει και ξεπλώνει".

(Γ. Χορτάσης, "Η απελευθερωμένη Ιερουσαλήμ" [Τα ιντερμέδια της
Ερωφίλης], 1595).

✎ Βυζιά, σφιχτά, αμάλαγα (Θ. Μετζελέζε, "Ευγένια", 1645)

✎ "Αυτάνα μ' εκινήσισα τη σήμερον ημέρα
ν' αναθιβάλω και να πω τα κάμαν και τα φέρα
σ'μια κόρη κ' έναν άγουρο που μεπερδευτήκα ομάδι
σε μια φιλιάν **αμάλαγη**, με δίχως ασκημάδι.
Κι όποιος του πόθου εδούλεψε εισέ καιρό κιανένα
ας έρθη για ν' αφουκραστή ό,τι 'ναι δω γραμμένα,
να πάρη ξόμπλι κι ορμηνιά, βαθιά να θεμελιώνη,
πάντα σ' **αμάλαγη** φιλιάν, οπού να μην κομπώνη [...].
Κι απόψε ν' αρραβωνιαστώ βούλομαι μετά κείνο
να'ν άντρας μου και ταίρι μου κι άλλης δεν τον αφήνω^
κι όρκο φρικτό ν' αμνόξωμε και πάντα να κρατούμε
τον πόθο μας **αμάλαγον** ό,τι καιρό κι α ζούμε.
Και του κυρού μου να το πω, σε παντρεία α με σφίξη,
πως μ' άλλον άντρα δεν μπορεί, δε μοιάζει να με σμίξη".
(Β. Κορνάρος, "Ερωτόκριτος", 1650).

Τση Ροδαράς τούτης τα ρόδα, τα κορφολογιά 'πό τα περιβόλια,
Ο ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

Η ΕΠΙΔΟΤΗΣΗ ΤΟΥ ΛΑΔΙΟΥ

Μάθετέ το όσοι δε το κατέτε πως εδά και
κάμπωσες μέρες ο Θεός επήρε το πατέρα μου
και σκέφτηκα στη μνήμη του και αντί
συλειτουργου στην Ελευθερόπολη, να σας
ιστορήσω ένα μικιό-μικιό νάκλι από τη θητεία
του σαν επιτρόπου στην εκκλησία μας, τον
Άγιο Νικόλα, κι ας μη κατέω από πού να
χαιρικόσω.

Από τα κάλπικα κέρματα που βρισκε στο
παγκάρι, τα μνημονοχάρτια και τόσα άλλα. Για
το σημερινό ας όψεται το Μπουρναζάκι ο
Χαραλάμπης, αυτός ο μάστορας τσι μπένας και
τσι λογικής και τσι πρεπιάς τσ' Αρμενιανούς
και απού κτίζομαι μαζί και με καμπόσους
άλλους κουζουλούς την Ελευθερόπολη, που
μου το θύμισε μια ταχινή, θυμάστε οι Αθηναίοι
όντε νε κόβαμε τη πίτα την Αρμενιανή, κι
έλεγε και ξανάλεγε τα τούχενε μαζομένα ο

συγγενής μου ο Γιώργης ο Αντωνούσης.

Ημέρα Κυριακή που λέτε και η λειτουργία
κόντευε να τελειώσει στον Άγιο Νικόλα και
στη δεξιά μπάντα στ' αντροκαθίσματα
εβρίσκοντο ο Γιώργης, ο Τερεζοχρήστος και
πλια για να περάσει η ώρα μέσα στην εκκλησία
έπιασε και μοιράζε τη "Φωνή του Κυρίου", ένα
έντυπο που μοιράζεται κάθε Κυριακή με το
Ευαγγέλιο τσι μέρας από τη Μητρόπολη
Χανίων, μόλις το θωρεί ο Γιώργης του κήνη
"ήντανε τούτο να; γράφει πράμα για την
επιδότηση του λαδιού;". Του λέει ο πατέρας
μου πως δεν γράφει τέτοια πράματα. Κι ο
Γιώργης "εδά πάρε το πίσω εγώ 'θελα να μάθω
πότε θάρθουνε τα λεφτά του λαδιού ήντα μου
το δίνεις". Δε κατέω μα θαρρώ πως πάη "απού
χάσε το χοίρο ντου όλο μουγκρές ακούει".

Κι αυτή 'ναι δα η μία -γιατι ο Γιώργης έι κι
άλλη μια φρέσκια καμωμένη, οπέρυσις τη
Βαγιοκυριακή. Είχε φαίνεται αργήσει λιγάκι
ο Γιώργης ν' αποσιαχτεί για την εκκλησία και
κίοντε ν' έφτανε -απαντηξανέ του οι γυναίκες
με τα βαγιά όξω από τη Χαβούζα. Πρώτη και
καλύτερη κι η μάνα μου. Ρωτά τσι ο Γιώργης
"πόσο 'χουνε οφέτος τα βαγιά;". Η μάνα μου
του κάνει "οφέτος έχουνε Γιώργη δυο λογιώ,
τα μικιά τρεις χιλιάδες και τα μεγάλα πέντε,
εγώ 'δωκα πέντε και πήρα ένα μεγάλο και
καλό." Κι ο Γιώργης "οϊδά που τονε δώσω
τόσανα λεφτά. Έτσα θαρούσεται πως χτίζει το
σπίτι ο παπάς στο Νιο-Χωριό", και κάνει
μεταβολή και ξαναγυρίζει οθέ τη πλατεία.

Τερεζογιάννης του Χρήστο
ο γιος ο μεγάλος

Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ 1897 ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ ΚΑΙ Η ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΤΩΝ ΑΡΜΕΝΩΝ

Το κείμενο που ακολουθεί είναι η ομιλία του καθηγητή του Πανεπιστημίου Κρήτης Γεωργίου Μαργαρίτη, το καλοκαίρι του 1997 στους Αρμένους. Λόγοι ανεξάρτητοι από τη θέλησή μας δεν μας επέτρεψαν τη δημοσίευσή της στα προηγούμενα τεύχη. "Ε"

Κυρίες και κύριοι,

Κλείνουν φέτος εκατό χρόνια από τα γεγονότα του 1897, σημαντικά για την Ελλάδα και ακόμα πιά σημαντικά για το νησί αυτό. Γεγονότα που οδήγησαν στην Αυτονομία του νησιού και στην διοίκησή του από πρίγκιπα, μέλος της βασιλικής οικογένειας της Ελλάδας. Δεν ήταν ακόμα η Ένωση, ήταν όμως το αποφασιστικό βήμα προς αυτήν. Η Οθωμανική κυριαρχία στην Κρήτη μεταβλήθηκε σε κενό γράμμα μετά από διακόσια χρόνια και το νησί άρχισε να μαθητεύει - μετά από πολύ καιρό - στα έργα της ειρήνης και της προόδου, κατά τα ευρωπαϊκά πρότυπα νοούμενης. Το 1913 και η τυπική ένταξη του νησιού δεν ήταν εξάλλου μακριά.

Συνηθίζεται στις επετείους να σκαλίζουμε τα γεγονότα του άλλοτε προσπαθώντας να ανακαλύψουμε σ' αυτά κάποια διδάγματα χρήσιμα για μας σήμερα, κάποιες πρόσθετες γνώσεις, ίσως ακόμα αναζητώντας σταθερές και αξίες διαχρονικές, από εκείνες που δεν θαμπώνουν με την πάροδο του χρόνου. Συνήθως δεν τα βρίσκουμε αυτά στην καθαρή μορφή τους. Η ιστορική πραγματικότητα είναι πάντα πολύπλοκη, έχει αναρίθμητες πτυχές και εκδοχές, και από αυτές, λίγες μόνο, ελάχιστες, μπορούμε να γνωρίσουμε χωρίς κίνδυνο παρανόησης και λάθους. Μας παραμονεύει τότε ο πειρασμός του να ανακατασκευάσουμε το παρελθόν στα μέτρα και τις ανάγκες μας, να αποσιωπήσουμε τα μη δέοντα και να πλάσουμε τα υπόλοιπα στα μέτρα των προθέσεών μας. Ισχύει για όλα τα ιστορικά γεγονότα αυτό, για όλες τις επετείους. Θα υποστήριζα ότι ισχύει περισσότερο ακόμα για την περίοδο στην οποία σήμερα προσβλέπουμε, περίοδο ελάχιστα μελετημένη, γεμάτη αντιφάσεις, παρανοήσεις, προβλήματα. Το 1897 ήταν για την Κρήτη η κατάληξη μιας πολυτάραχης περιόδου τις κληρονομίες της οποίας οπωσδήποτε εμπεριέχει. Ας δούμε όμως τα πράγματα πιο μεθοδικά.

Σε ολόκληρο σχεδόν τον 19ο αιώνα, η Κρήτη παρέμεινε στην πρώτη σειρά του διεθνούς ενδιαφέροντος, στην πρώτη σειρά της επικαιρότητας όπως θα λέγαμε σήμερα με τα μέτρα του καιρού μας. Η δημοσιότητα αυτή ελάχιστα καλά για τους κατοίκους του νησιού περιλάμβανε. Γι αυτούς επρόκειτο περισσότερο για μια μακριά νύκτα, για περίοδο δοκιμασιών και βασάνων, από τις χειρότερες που η ευρωπαϊκή ιστορία έχει να επιδείξει. Γιατί το νησί δεν ήταν απλά ένα μέρος, μία πτυχή του Ανατολικού ζητήματος, των συγκρούσεων διαδοχής της πύλας Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Επρόκειτο μάλλον για την χαινούσα πληγή του ζητήματος, εκείνη που συνόριζε την θανατηφόρα υφή των αντιθέσεων και την δια του αίματος αναζήτηση των διεξόδων. Κι' αν, στα πλαίσια της ίδιας ιστορίας, κι άλλες περιοχές γνώρισαν την τραγική εκδοχή των εθνικών, διπλωματικών και πολιτιστικών συγκρούσεων, η Αρμενία και η Μακεδονία λόγου χάρη, στην Κρήτη μόνο τα πράγματα τράβηξαν τόσο

πολύ, και το θανατικό εγκαταστάθηκε ως τρόπος ζωής των ανθρώπων.

Η Κρήτη ενσωματώθηκε στην Οθωμανική Αυτοκρατορία στα μέσα του 17ου αιώνα μετά από μία εικοσιπενταετή λυσοσαλέα σύγκρουση με την ευρωπαϊκή Βενετία. Μιά αναμέτρηση Ανατολής και Δύσης που έδωσε - περίπου αφύσικα - την νίκη στην πρώτη τον καιρό ακριβώς που η δεύτερη είχε αρχίσει να απομακρύνεται στις ισορροπίες της προόδου και της ισχύος. Η κατάκτηση ήταν δύσκολη, η διατήρηση των κεκτημένων επισφαλής. Γι' αυτό και επένδυσαν πολλά οι Οθωμανοί στο νησί, εγκατέστησαν πολεμιστές Γενίτσαρους σ' αυτό και προκάλεσαν μαζικό εξισλαμισμό των κατοίκων. Στα 1750 ένας επιφανειακός παρατηρητής θα πίστευε ότι το πρόβλημα είχε λυθεί. Υπήρχαν μόνο 60.000 χριστιανοί στο νησί απέναντι σε 220.000 μουσουλμάνους και η οθωμανική κυριαρχία δεν συναντούσε παρά ελάχιστα προβλήματα. Λιγότερο από είκοσι χρόνια μετά, η επανάσταση του Δασκαλογιάννη, απόηχος της σύγκρουσης ανάμεσα στην Αυτοκρατορία και την φιλόδοξη Ρωσία, γκρέμισε αυτές τις βεβαιότητες.

Οι Σουλτάνοι βγήκαν ταπεινωμένοι από τις συγκρούσεις αυτές και αισθάνθηκαν έμεση απειλή σε στεριά και θάλασσα. Κατάλαβαν πώς οι πρόοδοι που έκαναν την Ρωσία απειλητική οφείλονταν στις μεταρρυθμίσεις του Μεγάλου Πέτρου που κατάφερε να οδηγήσει την χώρα του, παρά τις εσωτερικές αντιδράσεις, στον δρόμο προς τα ευρωπαϊκά πρότυπα. Για τους Σουλτάνους της περιόδου το παράδειγμα του Ρώσου μονάρχη έγινε πρότυπο και οδηγός. Η προσπάθεια κατάλυσης των φεουδαρχικών δομών είχε έμεση επίπτωση στην Κρήτη - για την ακρίβεια εδώ ξεκίνησε η ιστορία των ταραχών στο νησί που έμελλε να διαρκέσει περισσότερο από εκατό χρόνια.

Ο σκληρός ενδο-μουσουλμανικός πόλεμος, ο αγώνας της κεντρικής εξουσίας ενάντια στους Γενιτσαρούς, κράτησε σαράντα χρόνια περίπου με αποκορύφωμα τις σφαγές του 1813. Στην διάρκεια του οι χριστιανοί αναβαθμίστηκαν, πολλοί πρόσφατα εξισλαμισθέντες επανήλθαν σε μία θρησκευτική τάξη πιο ασφαλή από την κυρίαρχη ενώ, στην διαμάχη - όπως έγινε στην Πελοπόννησο εναντίον των Αλβανών - χρησιμοποιήθηκαν και χριστιανοί, των ορεινών ιδιαίτερα περιοχών, αποκτώντας έτσι θέσεις, δικαιώματα και μέσα. Στις παραμονές του 1821 η Κρήτη είχε τόσους χριστιανούς όσους και μουσουλμάνους και η Ελληνική επανάσταση βρήκε εδώ ισχυρές βάσεις για να φουντώσει. Ταυτόχρονα το πρόβλημα άλλαξε μορφή καθώς πλέον οι χριστιανοί μπορούσαν να προσβλέπουν στην ένταξή τους σ' ένα ελεύθερο κράτος, μακριά από τους κινδύνους, τις πιέσεις και τα αδιέξοδα του Οθωμανικού κόσμου.

Το νησί, εξουθενωμένο από τις αδιάκοπες πολυετείς συγκρούσεις - εκατό τριάντα χιλιάδες κάτοικοι είχαν απομείνει στα 1830 ενώ πλήθος προσφύγων είχαν καταφύγει στην Ελλάδα - έμεινε έξω από το νεοσύστατο ελληνικό βασίλειο.

Ο καθηγητής Γ. Μαργαρίτης στο βήμα.

Οι πιέσεις, παρά την εξισοροπητική αιγυπτιακή διοίκηση δεν έπαυσαν να μεγαλώνουν. Στα 1858 οι μεταρρυθμίσεις του Hattı-Humayoun ενίσχυσαν τις τάσεις προκαλώντας μεγάλες μετακινήσεις πληθυσμών. Οι ορεινοί χριστιανοί πληθυσμοί μπορούσαν πλέον να αγοράσουν γη στα πεδινά και να εγκατασταθούν σε περιοχές που το αναχρονιστικό οθωμανικό σύστημα γεωργικής εκμετάλλευσης είχε αφήσει αναξιοποίητες. Η μετοίκηση πληθυσμών, η απόκτηση περιουσιών, έφερε τις δύο κοινότητες πιο κοντά μεγαλώνοντας ταυτόχρονα τους ανταγωνισμούς τους. Οι χριστιανοί θελαν να εξαρτηθούν την νέα τους αναβαθμισμένη κοινωνική θέση με ανάλογα πολιτικά και διοικητικά αξιώματα. Ήταν καιρία προϋπόθεση για να κρατήσουν τα όσα κέρδιζαν και να τα αξιοποιήσουν.

Μετά την επαναστατική περίοδο του 1866-67, ο Οργανικός Νόμος ενίσχυσε καιρία τα δικαιώματα των χριστιανών ιδιαίτερα με την αφαίρεση των δικαστικών δικαιωμάτων από τους μπέηδες και την επισήμοποίηση της ελληνικής γλώσσας στον ίδιο βαθμό με την τουρκική. Στα 1878, τον καιρό των μεγάλων συγκρούσεων της Πύλης με τους Ρώσους, η Σύμβαση της Χαλέπας παγίωσε την συμμετοχή των χριστιανών στην διοίκηση, περιορίζοντας ακόμα περισσότερο τα δικαιώματα των οθωμανών μπέηδων, αναχρονιστικών κατάλοιπων άλλων καταστάσεων και εποχών. Ως εδώ τα βήματα, που κερδήθηκαν με πολύ αίμα, οδηγούσαν σταθερά την Κρήτη προς την αποτίναξη του σουλτανικού ζυγού και την ενσωμάτωση στην Ελλάδα. Ήδη, από την δεκαετία του 1850, η αναλογία μεταξύ χριστιανών και μουσουλμάνων στο νησί είχε πλήρως ανατραπεί σε σχέση με τον προηγούμενο αιώνα ενώ η παρακμή της Οθωμανικής ισχύος εκφράστηκε με τις Συνθήκες του Αγίου Στεφάνου και του Βερολίνου.

Ακριβώς όμως, η κατάσταση που δημιούργησαν οι δύο αυτές συνθήκες περιέπλεξε τα πράγματα. Για την Ελλάδα η στροφή της Ρωσικής πο-

λιτικής προς την ανάδειξη ισχυρών σλαβικών κρατών στα Βαλκάνια, αποτέλεσε μία δυσάρεστη έκπληξη. Αμεσως κίνδυνος παρουσιαζόταν για τις περιοχές που ο αλυτρωτισμός και η Μεγάλη ιδέα θεωρούσαν κρίσιμες στον δρόμο προς την ελληνική ολοκλήρωση. Η Μακεδονία κινδύνευε να χαθεί και μαζί της το όποιο όραμα για μεγάλη και ισχυρή Ελλάδα. Τό ελληνικό ενδιαφέρον στράφηκε προς τον βορρά και το κρητικό πρόβλημα αφέθηκε στην τύχη του καθώς έγινε κοινή πεποίθηση ότι τα πράγματα εκεί και λιγότερο κρίσιμα ήταν και ωριμάζαν από μόνα τους προς την κατεύθυνση της ένωσης.

Για τους Κρήτες και τις εξοριστές επιτροπές τους η στροφή αυτή της ελληνικής πολιτικής ήταν ένα δυσάρεστο μήνυμα. Πολύ περισσότερο όταν το αντισλαβικό κλίμα στην Αθήνα οδηγούσε και σε ελληνοτουρκικές προσεγγίσεις στρεφόμενες κατά των Κρητών. Στά 1889 η ανάκληση μέτρων της Σύμβασης της Χαλέπας δεν προκάλεσε αντιδράσεις της ελληνικής κυβέρνησης καθώς η τελευταία προσπαθούσε να εξασφαλίσει από την Πύλη μέτρα κατά της εξάπλωσης της βουλγαρικής εξαρχικής εκκλησίας. Η κατάσταση αυτή οδήγησε σε σκλήρυνση την Οθωμανική πολιτική. Ο Σουλτάνος Αβδούλ Χαμίτ, προσπαθούσε να συσπειρώσει τις δυνάμεις της Αυτοκρατορίας του τονίζοντας το θρησκευτικό αίσθημα των υπηκόων του. Εθρεψε έτσι το κίνημα του πανισλαμισμού, σε αντιστοιχία με την ρωσική πανσλαβιστική αντίληψη. Στον θρησκευτικό φανατισμό βρήκαν καταφύγιο οι αισθανόμενοι ανασφάλεια μουσουλμάνοι πιστοί της Αυτοκρατορίας και, μεταξύ των πρώτων, οι ολοένα και πιο περιορισμένοι άρχοντες των τουρκοκρητών, οι μπέηδες που έβλεπαν την θέση τους στο νησί να καταρρέει. Στην δεκαετία του 90 οι επιτροπές, τα κομμάτια των ισλαμιστών κυριάρχησαν στις τουρκικές κινήσεις στην Κρήτη με τήν κρυφή ή φανερή υποστήριξη της Πύλης.

Μπροστά στην αναζωπύρωση της μουσουλμανικής επιθετικότητας και στην εγκατάλειψη από την Ελλάδα, οι χριστιανοί παράγοντες του νησιού βρέθηκαν εκτεθειμένοι σε πλήθος αμφισβητήσεων και εκ των πραγμάτων στράφηκαν σε νέες αναζητήσεις που έσπευσαν να εκμεταλλευθούν οι Πρόξενοι των Μεγάλων Δυνάμεων. Η ρωσική προστασία αλλά και η ιδέα μιας αυτονομίας πιθανώς κηδεμονουμένης από τους Άγγλους κέρδισαν έδαφος. Οι δυνατότητες ελιγμών και επιλογών της χριστιανικής μεριδας του κρητικού πληθυσμού είχαν εξάλλου διευρυνθεί στα τελευταία χρόνια. Η έντονη οικονομική δραστηριότητα και η κινητικότητα του πληθυσμού που την συνόδευε είχαν δημιουργήσει νέα κέντρα πολιτικής ισχύος, νέες κοινωνικές ομάδες, εμπόρους, παράγοντες, δικηγόρους, συμβολαιογράφους, παραγωγούς, που εξέταζαν με προσοχή τις πιθανότητες απόκτησης ενός καθεστώτος τόσο αυτόνομου ώστε να μπορούν μόνοι τους να επιλέγουν τους όρους της οικονομικής τους ανάπτυξης.

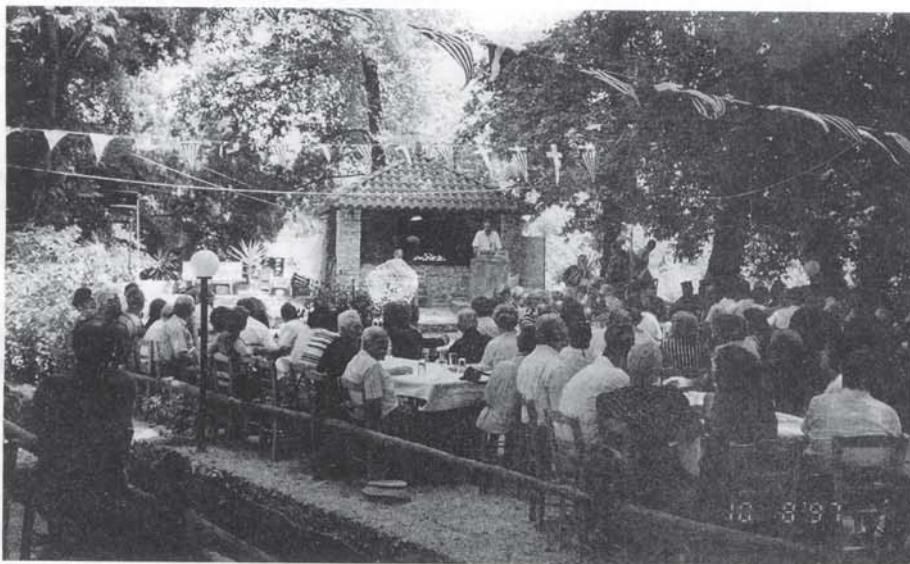
Τά γεγονότα της Αρμενίας στα 1895 δημιούργησαν εκ νέου κλίμα φοβίας και καχυποψίας. Στις πόλεις, οι μουσουλμάνοι ιερωμένοι, οι μπέηδες και οι νεοφώτιστοι οπαδοί των χαλφικών προθέσεων του Αβδούλ Χαμίτ, απρόσεκτα διακήρυσαν την απόφασή τους να σφαγιασούν όσους εχθρούς του Σουλτάνου και του Προφήτη έπεφταν στα χέρια τους. Στην ύπαιθρο η χωροφυλακή στάθηκε ανίκανη ν' αντιμετωπίσει τήν αναταραχή καθώς μάλιστα τά στελέχη της - χριστιανοί και μουσουλμάνοι - αντιμετώπιζαν αλλήλους με καχυποψία, αν όχι με εχθρότητα. Ο οθωμανι-

κός στρατός διαβρωμένος από τις ριζοσπαστικές ιδεολογίες πρωτοστατούσε συχνά στις εξάρσεις του φανατισμού και ήταν ελάχιστο αξιόπιστος ως δύναμη επιβολής της τάξης. Οι φήμες για ρωσικό χρυσό που απλόχερα μοιραζόταν στους χριστιανούς της Κρήτης για να ξεσηκωθούν και οι ελάχιστοι μυστικές ραδιουργίες του Αγγλικού προξενείου, ερέθιζαν ακόμα περισσότερο τους καχύποπτους.

Η Μεταπολιτευτική Επιτροπή του Μανουσίου Κουνδουράκη| Κουνδουρου, εμφανίστηκε το φθινόπωρο του 1895 με βασική διεκδίκηση την παραχώρηση στην Κρήτη καθεστώτος παρόμοιου με εκείνου της Σάμου, ενισχυμένης αυτονομίας δηλαδή. Η επιτροπή και τα αιτήματά της δεν φαίνεται να έπεισαν την πλειοψηφία του χριστιανικού πληθυσμού. Η αιτία δεν φαίνεται να ήταν τόσο οι έντονες φήμες για κηδεμόνευση της επιτροπής από ξένες δυνάμεις - την Αγγλία εννοούσαν - όσο οι αλλαγές στα δεδομένα που επήλθαν ραγδαία από τις αρχές του 1896. Στην Ελλάδα πρώτα όπου το κλίμα των Ολυμπιακών αγώνων τόνωσε, ίσως υπέρ του δέοντος, την εθνική αυτοπεποίθηση και έδωσε μεγάλη πολιτική δύνα-

τέλος της κυριαρχίας του Σουλτάνου και πρόσβλεπαν στην νομιμοποίηση των κεκτημένων μέσα από την κρατική υπόσταση του ελληνικού Βασιλείου. Οι συγκρούσεις στον Αποκόρωνα και στην Βάμο, μεταπολιτευτικά κέντρα, πιστοποιήσαν την αδυναμία των μεταπολιτευτικών να προλάβουν τις εξελίξεις. Η ροή ενισχύσεων σε όπλα, εφόδια και εθελοντές, από την ηπειρωτική Ελλάδα, σημαντική από το καλοκαίρι του 1896, ενίσχυσε τους οπαδούς της άμεσης Ένωσης μεταφέροντας στο νησί το κλίμα υπεραισιοδοξίας που επικρατούσε στην Αθήνα.

Το 1897 βρήκε την Κρήτη σε κατάσταση αναβρασμού. Από τον Φεβρουάριο τα γεγονότα επιταχύνθηκαν ανοίγοντας το τελευταίο κεφάλαιο της οθωμανικής ιστορίας του νησιού. Στις 5 Φεβρουαρίου ο υπασιπστής του Βασιλέως της Ελλάδος, συνταγματάρχης Βάσος έφθασε με θωρηκτά στη Σούδα, αποβίβασε στο Κολουμπάρι εκστρατευτικό σώμα 2.000 ανδρών με πυροβολικό και διακήρυξε ότι καταλαμβάνει το νησί στο όνομα του Βασιλέως της Ελλάδος. Η έκπληξη ήταν γενική. Ποτέ πριν, στην διάρκεια της σύγχρονης ζωής του το ελληνικό κράτος δεν είχε

Αποψη από την εκδήλωση του καλοκαιριού.

μη στις επιτροπές των αλυτρώτων αλλά και σε ριζοσπαστικές οργανώσεις όπως η Εθνική Εταιρεία. Στην Κρήτη κατόπιν, όπου το κλίμα της αναταραχής έφερνε στις πόλεις ολοένα και περισσότερους μουσουλμάνους πρόσφυγες από τα χωριά, πρόσφυγες που άφησαν το βίος τους κάτω από τον φόβο των χριστιανών οπλαρχηγών και που ήταν καταδικασμένοι να φυτοζωούν από την πενιχρή ενίσχυση που μπορούσε να τους προσφέρει το Οθωμανικό κράτος. Αυτοί, σε συνδυασμό με τα πιο φτωχά μουσουλμανισά στοιχεία των πόλεων, τους Βεργαζιώτες απόικους λόγω χάρη στα Χανιά, έγιναν η πρώτη ύλη για την εξάπλωση του μουσουλμανικού ριζοσπαστισμού και την δημιουργία ασφυκτικού αντιχριστιανικού κλίματος.

Οι χριστιανοί αστοί, που ήταν και το βασικό στήριγμα της ιδέας της αυτονομίας έφυγαν προοδευτικά από τις πόλεις, για την Ελλάδα οι ευπορότεροι από αυτούς, αφήνοντας μόνους κύριους των πολιτικών εξελίξεων - από χριστιανικής πλευράς - τους οπλαρχηγούς της υπαίθρου. Οι τελευταίοι, δημιουργήματα μιας μακρόχρονης διαδικασίας κατάληψης του μουσουλμανικού κάμπου από τους ορεινούς χριστιανικούς πληθυσμούς, έβλεπαν με σαφώς πιο απόλυτο τρόπο το

τολήσει κάτι το τόσο σοβαρό χωρίς την έγκριση των μεγάλων δυνάμεων. Ολων των μεγάλων δυνάμεων και όχι μόνο της Ρωσίας που ίσως είχε ψιθυρίσει μερικά λόγια ενθάρρυνσης στους Έλληνες. Η δε ελληνική πολιτική τους προηγούμενων μηνες ήταν ιδιαίτερα προσεκτική. Λίγες μέρες μετά έσπευσαν επί τόπου πολεμικά πλοία των μεγάλων δυνάμεων για να προλάβουν τα γεγονότα. Τά τελευταία όμως είχαν πάρει τον δρόμο τους.

Το πιο σημαντικό δεν ήταν οι κινήσεις του συνταγματάρχη Βάσου. Αν και διέθετε ένα συγκροτημένο εκστρατευτικό σώμα ικανό να καταλήψει τις διάσπαρτες οθωμανικές δυνάμεις στην περιοχή των Χανίων τουλάχιστον, ο Βάσος επέδειξε συντηρητική διάθεση ευθέως αντίστροφη του αρχικού θράσους της κίνησής του. Απογοήτευσε τους ανυπόμονους Κρήτες χριστιανούς με τις αναστολές και τους διαταγμούς του. Ο Σουλτάνος έσπευσε να παραχωρήσει την διαχείριση του κρητικού ζητήματος στις δυνάμεις και στους εκπροσώπους τους στο νησί, πράγμα που σήμαινε ότι τυχόν πραξικοπηματικές ενέρ-

1. Σύνδεση με τα προηγούμενα

Στο σημείωμα του περασμένου φύλλου, "Από πού προέρχεται η ονομασία Αρμένιοι του χωριού μας", γράφαμε ότι, κατά την επικρατούσα άποψη των ιστορικών ερευνητών, το όνομα αυτό προέρχεται από τους Αρμένιους πολεμιστές του απελευθερωτικού στρατού του Νικηφόρου Φωκά του 961, πολλοί από τους οποίους παρέμειναν στην Κρήτη και εγκαταστάθηκαν σε διάφορες περιοχές του νησιού, μια από τις οποίες ήταν και το χωριό μας.

Την ίδια όμως περίοδο συναντάμε στις πηγές και το οικογενειακό όνομα **Αρμέννης**, που κι αυτό συνδέεται με τον Νικηφόρο Φωκά, ο οποίος έφερε για να εγκαταστήσει στην Κρήτη, και να ενισχύσει έτσι το χριστιανικό στοιχείο του τόπου - που είχε αδυνατίσει από τη μακρόχρονη αραβική κυριαρχία- μεταξύ άλλων αριστοκρατικών οικογενειών της Κωνσταντινούπολης, και την **οικογένεια Αρμένη**.

Σημειώνουμε εδώ ότι η Αρμενία διατηρούσε

(Calives), Ξιδά (Xidha), Μαχαιρούς (Machierus), Νέο Χωριό (Neo Chorio), Στύλιο (Stilo), Καλοσικιά (Kalosichia), Μαλάξα (Malaxa), Γαβαλοχώρι (Gavalochori), Αστίρακα (Astiraca), Βάμου (Vamu) κ.λπ.

Την έκθεση του Βασιλικάτα (Francesco Basilicata Relazione 1630) τη δημοσίευσε το 1969 ο Στέργιος Σπανάκης (Μνημεία Κρητικής Ιστορίας, Τόμος V).

4. Αρμενιανές εκκλησίες το 1637

Τις πληροφορίες μας για τις εκκλησίες των Αρμένων, που υπήρχαν πριν από 361 χρόνια, τις αντλούμε από την **απογραφή ναών και μονών** που έκαναν οι Ενετοί τους τελευταίους μήνες του 1637. Η απογραφή αυτή έγινε με δηλώσεις στις οποίες μάλιστα αναφέρονται ποιοί έκαναν τις δηλώσεις αυτές, η καταγωγή τους, το χωριό που βρισκόταν η εκκλησία ή η μονή, και το εισόδημά της. Χρηματική μονάδα ήταν τότε το κρητικό **υπέρπυρο**, και μονάδα μετρήσεως, για τα υγρά το **μίστατο**, και για τα στερεά το **μουζούρι**.

Οι εκκλησίες των Αρμένων που δηλώθηκαν τότε ήταν:

α) Προφήτης Ηλίας (S. Ella).

Τη δήλωση έκανε ο παπά Μανόλης Ανυφαντόπουλος (Papa Manoli Anifantopulo dal casale Armenus...). Η εκκλησία του Προφήτη Ηλία χαρακτηρίζεται ως "ναός ενοριακός" (ha cura di anime) και αποφέρει έσοδα 20 υπέρπυρα.

(Σημειώνουμε, εν παρενθέσει, ότι η ιστορική αυτή εκκλησία μας αναφέρεται επανειλημμένως στις πηγές της Τουρκοκρατίας. Λόγου

χάριν: στον Προφήτη Ηλία συνήλθαν οι επαναστάτες του Μάιο του 1896, αλλιά και τον Ιούνιο-Ιούλιο του επόμενου έτους, στον Προφήτη Ηλία συνεδρίαζε η "Επαναστατική Συνέλευση των Αρμένων του 1897".

β) Άγιος Ιωάννης Θεολόγος (S. Zuanne Theologo)

Η δήλωση έγινε από τον παπά Μανόλη Μερίτη. Η εκκλησία αποφέρει έσοδα 20 υπέρπυρα. Πρόκειται για την εκκλησία του Αι Γιάννη, της πηλατείας του χωριού μας.

γ) Άγιος Γεώργιος (S. Zorzi)

Η δήλωση έγινε από τον ιερομόναχο Μητροφάνη Βασιλόπουλο και το εισόδημά της ήταν 50 υπέρπυρα.

Αυτές οι τρεις εκκλησίες των Αρμένων αναγράφονται στην ενετική απογραφή ναών και μονών του 1637, την οποία δημοσίευσε η Μαρία Χαιρέτη ("Επετηρίς Εταιρείας Βυζαντινών Σπουδών", έτος ΛΣΤ', σελ. 335 κ.ε.).

Αλλιά για τον "ναό του μεγάλου γεωργίου του καλοσικιά", όπως τον αποκαλεί ένα παλιότερο της απογραφής συμβόλαιο, που βρέθηκε στη μονή του Προφήτη Ηλία Ρούστικων, θα γράψουμε στο επόμενο φύλλο της "Ελευθερόπολης", όπου και θα συνεχίσουμε την ιστορική μας αυτή περιδιάβαση.

ΧΑΡ. ΜΠ.

Ο Ελευθέριος Βενιζέλος, το Λευτεράκι, όπως τον αποκαλούσαν με στοργή και τρυφερότητα, οι πατέρες μας, που ανδραθθήκανε κάτω από τον αστερισμό του, τον πίστρωσαν, τον έλατρεψαν κυριολεκτικά, και τον ακολουθήσαν στους ωραίους και γενναίους αγώνες του για την Ελευθερία, τη Δημοκρατία και την κοινωνική δικαιοσύνη, κι οι ίδιοι μολιάσανε και τα παιδιά τους με τις ιδέες αυτές, που δίνουν ευγένεια και αξία στη ζωή του ανθρώπου. Κι εκείνα δεν εκποιήσανε και δεν παραμελήσανε αυτή τη "γονική παροχή", που αποτελεί μέρος πολύτιμο της πνευματικής περιουσίας του χωριού μας, αλλά την τιμήσανε και την αξιοποίησανε, στα χρόνια της μεταξικής δικτατορίας, όπως φανερώνει και το απόσπασμα από τα "Ενθυμήματα" του Μιχάλη Α. Τερεζάκη, που δημοσιεύεται σ' αυτό το φύλλο. Αλλά και στα κατοπινά, τα δύσκολα και ηρωικά χρόνια της δοκιμασίας και της ελπίδας, το χωριό και οι άνθρωποι του αγωνιστήκανε με γενναιότητα και αταπάρνηση για την εθνική απελευθέρωση και τη δημοκρατική αναστήλωση της πατρίδας.

Με την ευκαιρία της επετείου των εξήντα χρόνων από το θάνατο του Ελευθερίου Βενιζέλου, δημοσιεύουμε πιο κάτω το ψήφισμα που εξέδωσε, στις 19 Μαρτίου 1936, το Κοινοτικό Συμβούλιο Αρμένων, σε έκτακτη συνεδρίασή του, ευθύς ως έφθασε στο χωριό το θλιβερό μαντάτο για την απόλεια του Κρητικού Διγενή:

"Το κοινοτικό Συμβούλιο Αρμένων Αποκορώνου, συνελθόν εκτάκτως σήμερα την 19ην του μηνός Μαρτίου του έτους 1936, ημέρα Πέμπτη και ώρα 4 μ.μ., επί τω αιφνίδιω και απροσδοκώτω θανάτω του μεγάλου Έλληνο και Εθνάρχη Ελευθ. Βενιζέλου, ακούσαν τα του Προέδρου αυτού

αποφασίζει παμψηφεί

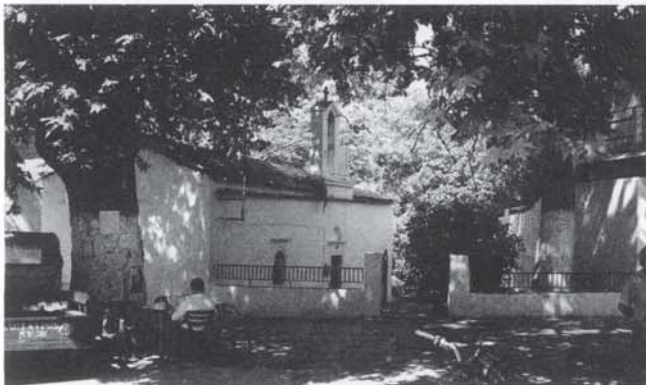
- 1) Να ψαλή δέησις (τρισαγών), πρωτοβουλία της Κοινότητος, υπέρ αναπαύσεως της ψυχής του εκλιπόντος.
- 2) Να εκφρασθώσι συλλυπητήρια τη οικογένεια αυτού υπό του Προέδρου προς τούτο εξουσιοδοτηθέντος.
- 3) Να παρακολουθήση το Κ.Σ. την εν Χανίοις κηδεία αυτού.
- 4) Να κατατεθή επί της σορού στέφανος εκ δάφνης, κατά την ενταύθα κηδείαν.
- 5) Να δοθή το όνομα αυτού εις την κεντρικήν πλατείαν της αγοράς Αρμένων, εντοιχιζομένης προς τούτο μαρμαρίνης πλάκας.
- 6) Να αναρτηθή η εικών αυτού εις το Κοιν. γραφείον, και
- 7) Να υψωθή μεσίστιος η σημαία εις το κοινοτικό κατάστημα επί 40 ημερών, οπότε και θα τελεσθή και πολιτικόν μνημόσυνον,

Ο Πρόεδρος Σταύρος Βιριράκης.

Τα μέλη Εμμ. Καλλιβρετάκης, Νικ. Σκανδάλης, Στυλ. Καλλιβρετάκης, Στυλ. Λαμπαθάκης".

Το ψήφισμα αυτό, το οποίο ήταν από τα πρώτα σχετικά ψηφίσματα που εξεδόθησαν τότε στην Κρήτη, δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα "Παρατηρητής" των Χανίων στο φ. 2560/24-3-1936, ενώ στο φ. 2563/27-3-1936 δημοσιεύθηκαν ανάλογα ψηφίσματα των Κοινοτικών Συμβουλίων Βάμου και Νιο Χωριού. Το τελευταίο αποφασίζει, μεταξύ των άλλων, "να μετονομασθή η πλατεία "Πλατάνου" εις πλατείαν "Ελευθερίου Βενιζέλου".

ΧΑΡ. ΜΠ.

Ο Αγ. Ιωάννης ο Θεολόγος (S. Zuanne Theologo). Η μία από τις 3 εκκλησίες των Αρμένων, οι οποίες περιλαμβάνονται στην ενετική απογραφή ναών και μονών του 1637.

ειδικές, ευνοϊκές, σχέσεις με το Βυζάντιο, και ότι η μεγάλη Μακεδονική δυναστεία και ο Νικηφόρος Φωκάς βέβαια, αυτή που οδήγησε την Αυτοκρατορία στο κατακόρυφο του θριάμβου της, ήταν αρμενικής καταγωγής.

Στο κείμενο που ακολουθεί γίνεται λόγος για τους Αρμένιους κατά την περίοδο της Ενετοκρατίας και τις αναφορές των ιστορικών πηγών στο χωριό μας. Πρώτα όμως θα πούμε δυο λόγια για τη διοικητική διαίρεση που υπήρχε τότε στο νησί.

2. Διοικητική διαίρεση της Κρήτης

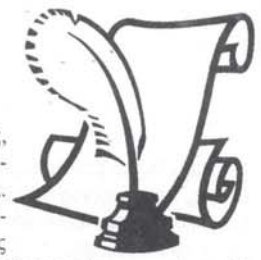
Από τις αρχές του ΙΔ' αιώνα το νησί διαιρείται από τους Ενετούς σε τέσσερις περιφέρειες (tergioni): Σπετίας, Χάνδακα, Ρεθύμνου και Χανίων. Πρωτεύουσα όλης της Κρήτης, ήταν ο Χάνδακας (Ηράκλειο).

Η περιφέρεια Χανίων, με πρωτεύουσα τα Χανιά, είχε διαιρεθεί σε πέντε καστελλανίες, μια από τις οποίες ήταν και η καστελλανία του Αποκόρωνα (Aricorna).

3. Οι Αρμένιοι το 1630

Τους Αρμένιους, ως χωριό του Αποκορώνου, τους αναφέρει σε έκθεσή του ο σπουδαίος Ενετός αρχιτέκτων μηχανικός **Φραντζέσκο Βασιλικάτα** ο οποίος, γράφει ότι η καστελλανία Αποκορώνου είχε στη δικαιοδοσία της 50 χωριά, μεταξύ των οποίων: **Αρμένους (Armenus)**, Καθύβες

Η ΛΕΥΤΕΡΙΑ ΔΙΝΕΙ ΦΤΕΡΑ Τ' ΑΝΘΡΩΠΟΥ

(Αυτά που ακολουθούν είναι όσα κράτησε πιστά, σαν σε φωτογραφία, η μνήμη εφτάχρονου παιδιού που έζησε ένα τόσο σπουδαίο γεγονός την αποχώρηση των Γερμανών κατακτητών και το σεισμό χάρας που προκάλεσε στις καρδιές των Αρμενιανών).

Ήταν και τότε Άνοιξη. Μάης του 1945. Η φύση όλη πανέμορφη. Η μάνα γη, λες και προαισθανόταν το συνταραχτικό γεγονός που έφτανε επιτέλους, έβαλε τα δυνατά της και γέμιζε πολύχρωμα λουλούδια με τα τριαντάφυλλα να δεσπόζουν ανάμεσά τους. Ο αέρας αργοφυσούσε γλυκομυριστός.

Ήμαστε στο σπίτι και περιμέναμε τον πατέρα να γυρίσει για να πάμε στην αγορά. Δεν καταλάβαινα γιατί έπρεπε να στολιστούμε αφού δεν ήταν καιρός του πανηγυριού. Πριν προλάβω να ρωτήσω ήρθε βιαστική η θεία μου η Κατερίνη και μας ξεσήκωσε. "Ακόμη κάθεστε επαέ; Δεν απόμεινε μουδέ κουστή Μαρία σε σπίτι. Γλήγορα, άντεστε να προκάνουμε ο Νικολής (ο πατέρας μου) ες έρθει μοναχός του".

Ξεκινήσαμε αμέσως, Η μάνα και η θεία κουβέντιαζαν κι εγώ αναρωτιόμουν: τι να προκάνουμε άραγε; Φτάσαμε στην πλατεία και, όπως όλοι, προχωρήσαμε βολτάροντας προς το Νιο-Χωριό. Δεξιά και αριστερά σωστή μαγεία οι αυλές με τις ζωγραφισμένες ευωδιές. Οι ευκάλυπτοι δεν υπήρχαν ακόμη για να εμποδίζουν στο ελάχιστο τη θέα τους. Τους φυτέψαμε αργότερα, ύστερα από τρία χρόνια, τα παιδιά του Δημοτικού σε δύο πραινά και τους ποτίζαμε τακτικά. Το καλοκαίρι το έργο αυτό είχε αναλάβει εθελοντικά ο μακαρίτης δάσκαλος Χαραλαμπάκης, κουβαλώντας το νερό από τη Χαβούζα.

Πολύ σύντομα άρχισαν να φαίνονται στο βάθος στρατιωτικά φορτηγά, τα τζέιμς, στολισμένα με τη γαλανόλευκη και γεμάτα φανταράκια. Οι Γερμανοί έφυγαν, δόξα σοι ο Θεός! Στον αγύριστο. Κι εκείνα συγκεντρώνονταν στα Χανιά. Ο κόσμος φώναζε, χειροκροτούσε, οι κοπέλες τα έραναν με ροδοπέταλα και τα φανταράκια καθώς τα αυτοκίνητο ήταν σχεδόν ακίνητα από την κοσμοσυρροή, ανταπέδι-

δαν με πλατύ χαμόγελο κι ένα πρόσωπο που έλαμπε από χαρά! Όταν και τα τελευταία πήγαν στο καλό, ο κόσμος συνέχισε με ξέφρενο χορό στην πλατεία. Περίσσεια ήταν η ομορφιά και η χάρη. Μα το αναπάντεχο δεν είχε συμβεί ακόμη. Ύστερα από λίγο μια δεκαριά βρακοφόροι γέροντες, όλοι πάνω από εβδομήντα πέντε χρονών, πιάστηκαν στο χορό. Λυπάμαι που δεν μπορώ να τους ζωγραφίσω. Λυπάμαι που δε θυμάμαι τα ονόματά τους. Θυμάμαι όμως πολύ καλά ότι όλοι τους κρατούσαν μαστούνι καθημερινά, μερικοί μάλιστα κυρτωμένοι υπερβολικά, κατάρφερναν να κυκλοφορούν χρησιμοποιώντας δύο μαστούνια. Κοίταζαν ο ένας τον άλλο, πέταξαν στην άκρη τα μαστούνια κι εκεί μπροστά στο καφενείο του Μιχάλη Καβρουλάκη, ίσιωσαν λεβέντικα τα κορμιά τους και χόρεψαν πεντοζάλη! Όλοι οι άλλοι έπαψαν να χορεύουν και αποσβολωμένοι θαύμαζαν. Όταν οι γέροντες σταμάτησαν, τα χέρια πόνεσαν από το χειροκρότημα. Αυτό ήταν το τέλος της γιορτής. Κανείς νεότερος δεν τόλμησε να συνεχίσει το χορό.

Όπως φεύγαμε τραβούσα από τη φούστα τη μάνα μου ρωτώντας τη "Πώς ήταν δυνατό; Πού βρήκαν τη δύναμη και χόρεψαν το όμορφο πεντοζάλη;" "Η λευτεριά δίνει φτερά τ' ανθρώπου" ήταν η απάντησή της. Δεν φωτίστηκα βέβαια. Όμως σταμάτησα να ρωτώ και προσπαθούσα, όπως συνήθως, να καταλάβω. Τα λόγια αυτά μου ήρθαν πολλές φορές στο νου. Όταν δυο χρόνια μετά, στην Τρίτη Δημοτικού, πήγαμε εκδρομή στην Αγιά είδα ένα μεγάλο χωράφι. Γύρω απ' αυτό υπήρχε ένα αλάκι χωρίς νερό με χόμα πολύ πιο κόκκινο από το χωραφιού. Το περάσαμε από ένα ξύλινο γεφυράκι. Δεξιά, από μέσα, βρισκόταν ένα μεγάλο κούτσουρο σαν αυτά που έχουν οι χασάπηδες για να τεμαχίζουν το κρέας. Χρησίμευε, μας είπε ο φύλακας, για να χτυπούν οι Γερμανοί με το τσεκούρι στο κεφάλι φυλακισμένους ομήρους Κρητικούς κάθε φορά που μάθαιναν κάτι δυσάρεστο. Και το αίμα κυλούσε στο αλάκι. Το

χόμα γεμάτο τάφους, χωρίς στολίδια. Σκέτοι σκαμμένοι λάκκοι. Μόνο στη μέση περίπου ένας πρόχειρος ξύλινος σταυρός που επάνω του ήταν γραμμένοι αδέξια ο αριθμός των νεκρών αυτού του λάκκου: εβδομήντα! Ο μακαρίτης ο Διευθυντής του Σχολείου παπα-Λευτέρης φόρεσε το πετραχήλι και έβαλε τρισάγιο. Εγώ σκεφτόμουν: "Η λευτεριά δίνει φτερά τ' ανθρώπου."

Αργότερα στο Γυμνάσιο Βάμου από υπάλληλο Τράπεζας (το Μανώλη Φραγκιαδάκη) αυτόπτη μάρτυρα, από τους τυχερούς φυλακισμένους στην Αγιά που γλίτωσε, άκουσα δεκάξι χρονών πια, ότι πετούσαν τους σκοτωμένους στους λάκκους ζωντανούς και τους κουκούλωναν πριν ξεψυχήσουν, ενώ το χόμα αναδευόταν ελαφρά. Πάλι αειμνηστοί σεβάσμιοι γέροντες μου ήρθατε στο νου με τον πανέμορφο λεβέντικο χορό σας. Και στο μυαλό μου πια απορία καμιά: Η λευτεριά δίνει φτερά σ' ανθρώπου. Και η ελεύθερη ζωή είναι η μόνη που αξίζει.

Μαίρη Πριπλάκη-Κουντάνη

Σημείωση: Αν τα παραπάνω εγκλήματα φαίνονται σε κάποιους απίστευτα, θυμίζω ότι πέρσι έγινε έκθεση φωτογραφίας σε γκαλερί του Δημαρχείου του Μονάχου και σε δεκάεξι γερμανικές και αυστριακές πόλεις, που είδαν πάνω από 130.000 άνθρωποι. Οι φωτογραφίες είχαν τραβηχτεί από τους ίδιους τους Γερμανούς, παρά τις απαγορευτικές διαταγές. Τέτοια ντοκουμέντα βρέθηκαν στις τσέπες νεκρών ή αιχμάλωτων στρατιωτών και χάθηκαν για δεκαετίες σε σοβιετικά αρχεία.

Ο τότε υπολοχαγός Hans-Peter Weichler παραδίδει ολόκληρο φιλμ με φρικιαστικά στιγμιότυπα από την εκτέλεση 25 αγροτών στο Κοντομαρί Χανίων στις 2 Ιουνίου 1941. Πίσω από μία φωτογραφία σημειώνει "εκτέλεση ομήρων", ύστερα από διαταγή "περί αντιπώνων". (Από την εφημερίδα "Βήμα")

Στη μνήμη Χρήστου Ιωάννου Τερεζάκη

Διαβάστηκε στην κηδεία του από τον παπά - Μανώλη Νικολακάκη.

Ο γιος σου ο Γιάννης ετούτες τσι δύσκολες ώρες που μιλεί η ψυχή, μα τα λόγια δεν βγαίνουν, σου έγραψε δυο αράδες για να σου πει, πως τελικά στη ζωή λίγοι άνθρωποι είναι περήφανοι για πολλά πράγματα και εγώ είμαι περήφανος για τους γονείς μου. Ευχαριστώ όλους που αιμοδότησαν στην εγχείρηση του πατέρα μου, όλους τους Αρμενιανούς εδώ και της Αθήνας, που τηλεφώνησαν ή πέρασαν από το νοσοκομείο. Ευχαριστώ όμως εσάς που ήρθατε σήμερα να ανάψετε ένα κερί και ν' αποχειριετήξουμε μαζί το Τερεζοχρήστο μας - τον Τερεζοχρήστο σας.

Ας τον θυμόμαστε τουλάχιστον όταν μπαίνομε στον Άγιο Νικόλα ή στον Άγιο Αντώνη που τον επήρε - ίσως που δεν κατάφερε να πάει το δρόμο ως το προφάραγγο του ερημίτη, όμως προσπάθησε. Έφυγες όμως ξαφνικά μα χαρούμενος και ευχαριστημένος.

Ο Χρήστος Τερεζάκης στη γιορτή των Αρμενιανών στην Αθήνα, στις 11-198. Το απόγευμα μπήκε επειγμένως στο νοσοκομείο και μια βδομάδα αργότερα μας άφησε...

Την Άνοιξη δεν έφταζες τσ' Άνοιξης χελιδόνι χειμώνα σ' ήθελ' ο Θεός κι χάρος σε λαβώνει Καλό σου ταξίδι πατέρα.

Δημήτριος Ιωάννου Βασμουλάκης

Ενας ξεχωριστός για την καλοσύνη, την ανθρωπιά, και την ευγένειά του άνθρωπος του χωριού μας, ο Δημήτριος Ιωάννου Βασμουλάκης, έφυγε από κοντά μας στις 30 Μαρτίου. Η "Ελευθερόπολις", που το φύλλο της αυτό βρισκόταν στο τυπογραφείο, όταν πήρε το θλιβερό άγγελμα, εκ-

Ο Δημήτριος με τον αδελφό του Θρασύβουλο: "Δυο δέντρα, δυο πλατάνια".

φράζει την οδύνη του χωριού για τον θάνατο του σπάνιου αυτού ανθρώπου μας, συλλυπείται τη σύζυγό του Μίνα, την αδελφή του Μαρίκα Βασμουλάκη-Μιχελιογιάννη, τον αδελφό του Γιώργο, τ' ανίψια του και τους λοιπούς συγγενείς. Στο επόμενο φύλλο μας θα αναφερθούμε εκτενέστερα στην προσωπικότητα του αξέχαστου χωριανού μας.

Η Αρμενιανή κουζίνα

Λαμπριάτικα καλιτσούνια σκεπαστά ή λυχναρατά

Θα χρειαστούμε βασικά ζυμάρι για το φύλλο αλλά με προζύμι. Πολύ σημαντικό επίσης, που δίνει νοστιμιά είναι ο συνδυασμός στα τυριά(μυζήθρα, ανθότυρο και μαλάκα)κατά προτίμηση αγορασμένα από τον Κουτσούπη. Αφού ανακατέψουμε τα τυριά προσθέτουμε μπόλικο άνηθο και κάνουμε μπαλάκια το μίγμα. Στη συνέχεια ανοίγουμε το φύλλο και κόβουμε με το φιρίκι, βάζοντας ένα πιατάκι, στρογγυλά κομμάτια. Τοποθετούμε πάνω σ' αυτά τα μπαλάκια του μίγματος και δίνουμε το σχήμα (λυχναρατά ή σκεπαστά). Τοποθετούμε τα έτοιμα καλιτσούνια σε λαδωμένο ταψί, γ' αλείφουμε με χτυπημένο αυγό προσθέτοντας σουσάμι. Ψήνονται σε δυνατό φούρνο μέχρι να ροδίσουν. Είναι προτιμότερο να

σερβιριστούν ζεστά. Θύμησες σχετικές με τα Λαμπριάτικα καλιτσούνια: Μετά την Ανάσταση, το βράδυ, ο φούρνος πυρωμένος έτοιμος να ψήσει τα πρώτα καλιτσούνια. Η μυρωδιά τους διάσπαρτη παντού στο χωριό. Οι φούρνοι του Ρήγα, του Μπολάνη. Τα παιδιά να δοκιμάζουν τα πρώτα καυτά από το ταψί. Γεύσεις, μυρωδιές, Πάσχα στο χωριό.

Ελένη Τσιτσιρίδη

☞ συνέχεια από τη σελίδα 1

μερίδας την "Ελευθερόπολη".

Το λόγο λαμβάνει ο κ. Σ. Μιχελιογιάννης και αναφερόμενος στο ως άνω θέμα της συνένωσης των 7 Κοινοτήτων της περιοχής υπό την ονομασία Δήμος Αρμένων αναφέρει και τον συγχωριανό μας κ. Ν. Μαρινάκη, Ανώτερο Υπάλληλο του Υπουργείου Οικονομικών που συνέβαλε κι αυτός, όπως και πολλοί άλλοι που ήταν κοντά στα κέντρα των αποφάσεων, για την επικράτηση και ονομασία του νέου Δήμου σε Δήμο Αρμένων. Συγχαίρει και ο ίδιος την Συντακτική Επιτροπή της εφημερίδας (και τις από κοινού προσπάθειες της κοινότητας των Αρμένων και του Συλλόγου του Κριτοβουλίδη) για την έκδο-

σή της.

Στη συνέχεια απευθύνουν χαιρετισμό οι κ.κ. Θ. Μουντοκαλάκης, Γ. Λεωνάρης, ο εκδότης της εφημερίδας "Φωνή του Αποκορώνου" κ. Γ. Χαβρεδάκης και ο Χαραλ. Μπουρνάζος, που διαβάζει με τον χαρακτηριστικό σε όλους μας τρόπο το "γραμματσάκι" της Ελευθερόπολις, με αναφορές σε περασμένους καιρούς και σε αναμνήσεις από πρόσωπα και πράγματα από τη ζωή και τις φυσικές ομορφιές του χωριού μας, όπως αναφέρθηκαν και όλοι οι προλαλίσαντες συγχωριανοί ενθυμούμενοι τα παιδικά και νεανικά τους χρόνια σ' αυτόν τον υπέροχο τόπο, τους Αρμένους. Το "Γραμματσάκι" δημοσιεύεται στη διπλή στήλη.

Το λόγο πήραν και αρκετοί χωριανοί που αναφέρθηκαν σε προβλήματα που έχουν ήδη επισημανθεί και είναι: ο κίνδυνος ατυχήματος πεζών και τροχοφόρων από τα ετοιμόρροπα δέντρα στο δρόμο Αρμένων-Καλυβών, το καθαίρισμα των πηγών καθώς και η επικίνδυνη στροφή στη γέφυρα των Καλυβών (έξοδος από τους Αρμένους, στην Εθνική οδό προς τα Χανιά).

Η Ετήσια Γενική Συνέλευση του Συλλόγου Αρμενιανών κλείνει με χαιρετισμό του Προέδρου κ. Γ. Φρεσκάκη και του Προέδρου της Γ.Σ. κ. Ν. Βαγιωνάκη που υπενθύμισαν την επόμενη συνάντηση των Αρμενιανών στο Αποκριάτικο γλέντι στις 13-2-1998 στο κρητικό κέντρο Ζορμπάς.

(Η εκδήλωση όπως είναι γνωστό με απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου του "Κριτοβουλίδη" αναβλήθηκε λόγω του ξαφνικού θανάτου του Χρήστου Τερεζάκη, πατέρα του Αντιπροέδρου του συλλόγου Γιάννη Τερεζάκη.)

Στη συνέχεια την πίττα έκοψαν ο κ. Ν. Χριστοδουλάκης και ο κ. Σ. Μιχελιογιάννης. Ακολούθησε κέρασμα με τσικουδιά, γλυκά, και ξηρούς καρπούς και δόθηκε η ευκαιρία σε όλους μας να ευχηθούμε για τη νέα χρονιά, και να θυμηθούμε το χωριό μας.

Οι φωτογραφίες της εκδήλωσης είναι από τους Στρατή Τσιτσιρίδη και Στέλιο Γ. Τσιτσιράκι.

Παρατίθεται η έκθεση του οικονομικού απολογισμού του "ΚΡΙΤΟΒΟΥΛΙΔΗ". Στη φωτογραφία ο ταμίας του συλλόγου, Γιάννης Βαγιωνάκης ενώ τον διαβάζει στην Γενική Συνέλευση. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο Υφυπουργός Οικονομικών Ν. Χριστοδουλάκης χαριτολογώντας επαίνεσε τον ταμιά και το σύλλογο, για τη συνετή διαχείριση του ταμείου και το σταθερό υπόλοιπο που έχει τα τελευταία χρόνια. Από τους παρευρισκόμενους προτάθηκε στον κ. Υφυπουργό να προσλάβει τον ταμιά του συλλόγου σύμβουλο, για να τον βοηθήσει στην εξυγίανση του Προϋπολογισμού !!!

ΕΣΟΔΑ

1) Από το οικονομικό έτος 1996	δρχ.	617.513
2) " συνδρομές μελών	"	161.000
3) " εκδρομή όσιο Λουκά	"	92.000
4) " " Πλακιά	"	157.000
5) " Τόκους τραπεζής	"	56.700
ΣΥΝΟΛΟ		1.084.213

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

ΕΣΟΔΑ	Δρχ.	1.084.213
ΕΣΟΔΑ	"	573.300
ΥΠΟΛΟΙΠΟ	είς ταμείων	510.913

Πεντακόσιες Δέκα χιλ.
Ενιακόσιες δέκα τρείς δρχ.

ΕΣΟΔΑ

1) Βασιλόπιττα	δρχ.	30.000
2) Ξηρ. Καρπ. Τσίκουδια	"	26.000
3) Αίθουσα Παγκρητίου	δρχ.	20.000
4) Κρητική εστία	"	7.500
5) Οργανισμός Ανάπτυξης	"	20.000
6) Ομοσπονδία Αποκορώνου	"	25.000
7) Εκδρομή όσιο Λουκά	"	162.000
8) " Πλακιά	"	220.000
9) Μανδήλια παιδιών	"	23.000
10) Φωτοτυπίες-φωτογραφίες	"	17.000
11) Πρωτομή Χατζηδάκη	"	20.000
12) Άρτος Κριτοβουλίδη	"	2.800
ΣΥΝΟΛΟ		573.300

☞ συνέχεια από τη σελίδα 1

☞ συνέχεια από τη σελίδα 5

Ο «Γέρω Χαράλαμπος» ενώ προσέρχεται στο βήμα.

διάτανο τα λένε τα καινούργια σόγια τα πορτοκάλια π' ορμάζουμε με τα σύκα και τα σταφύλια τον Αύγουστο. Και τ' άλλα που γράφεις, πως η γδυμνολαίμα του Χαιρετοβασίλη κάνει αγνό δίκροκο κι η χοχλιδάτη μικιά σαν του σμπινίτη, για το ποιοι σκαρφαλώνουνε στον Άγιο Νικόλα και ρημάζουμε τα παλαζάκια του καμπαναριού, ποιοι κυνηγούνε τα τζιτζιφα, ποιοι τα βάτσινια, ποιοι τα ξινά και τα ξινόμOURNA...

- Γρικάς τα, μου λέει.
- Γρικώ ντα, του κάνω, και τ' απαντώ τραγουδιστά, ως εκάνανε και το Μαυρογενάκι ο Φθύμης κι η Ληστίνια, οι συχωρεμένοι.

Λέω του το λοιπόν: Αδέρφι, Κωστή Από κυνηγός ξεκίνησα καλαμαράς κατήντησα και στιβάνια να ψιδιάσω.

Γιατί στον πλατανοδροσιό 'κνήγωνα ζουριδες,

τρυγόνια, κουκλοπετεινούς, κοράκουκους και λιανίδες. Μα στ' Αγγελή τα σώχωρα, στη Γρε Φυθιά, στσ' Αμμούτσες έφαγα τα στιβάνια μου να κνηγώ αρμουτσες. Μπήκα και στο Βαθύ Στενό, μη μπα να βρω ζουριδες, μα μ' αφανίσανε τ' ατζιά οι βάτοι κι οι ανονίδες. Στο Χαρακιά κνηγούνα λαγούς και παλαζάκια, μα 'πιασα έναν άρκαλο και δυό κατσοχοιράκια. Κι εις τα Λειβαδοπέρβολα, οθέ ντα Καμαράκια έπιασα τρεις ατζόκωλους και δυο μυγιοχαφάκια. Και δυο κουρκούτσες έπιασα εις του Καντή τη στέρνα, κι ένα καβρό που μου 'δωκε τη δαγκανιά στη φτέρνα. Μα κλέψανέ με στσ' Αφουκλες τσιφτέ και φισεκλίκια κι αρχίνιζα να κνηγώ χοχλιούς στα Μερτζαλίκια. Κι εμπέστισα κι επέταξα ούλα τα σύνεργά μου, κι εγίνηκα καλαμαράς να γούτζιετ' η κοιλιά μου, - κι εσύ, Τσιλιμιγκάκι μου, για τα γραφομένά μου.

Εγέλασε κι εμέρεψε με το χωρατό ο Κωστής και μ' αποχαιρέτησε κι έγκαψε, χωρίς ν' ακούσει και πέντ' έξε μαργιόλικες μαντινάδες, που τσιτ'γραφα, μα δεν τσι 'μπεσα του Τσακιρακιού να τσι τυπώσει στην "Ελευθερόπολη", γιατί φοβούμαι τον παπα Μανώλη, μη μας σε ψάλλει τον εξάψαλμο και τω δυνώ. Μα 'δα μ' απανώδιωξε και λέω:

- Μωρέ, να τσι πω στη σύναξη σας, κι α δε με πατάζετε, η μισή ντροπή δική σας, πού κάθεστε και με γρικάτε και δε μ' αποβγάνετε στσ' Ασπρούργους γη στσι Γαλανές να μαζώνω κουκολόγια, ασκρολίμπους και χοιρομουριδες.

ΘΥΜΑΣΑΙ ΟΝΤΕΝ ΕΒΛΕΠΑΜΕ ΣΤΗ ΓΡΕ ΦΥΘΙΑ ΤΑ ΒΟΥΓΙΑ

Θυμάσαι οντέν εβλέπαμε στη γρε Φυθιά τα βούγια κι εμάθαινά σου τα φιλιά, του έρωντα τα χούγια; Και στου Χασέ, ως σ' έπαιρνα στη δροσερή μ' αγκάλη, που λάμπαν ως Αυγερινός, τ' αυγερινά σου κάλλη; Θυμάσαι οντέ σε φίλουνα στου Θυμαλιού το σπήλιο, που σήκωνα το μπούστο σου κι εθάρωνα τον ήλιο; Και τ' άλλα μας σκαρνέματα στου Λούπη του πιγάδι, στσ' αθιμωνιές που θέσαμε ένα Σαββάτο βράδυ; Θυμάσαι τα που κάμαμε κι οθέ ντα Κακαλόνια, τότες οπού μπλεχτήκαμε με τ' άχερα στ' αλώνια; Και τότες που χωστήκαμε στ' αμπέλι του Θεοχάρη, τον πόρο τσ' αρκαλότρυπας που μου 'δειξες το βράδυ; Θυμάσαι μιαν αργαδονή -νύχτα του Παραδείσου- που σ' έχωσα εις τσι κισσούς, κι ύστερα σου 'πα: γδύσου; Τούτα, μωρή σκορδόπιστη, θυμούμαι στο κρεβάτι, κι αρχίζω να τσιλιμπουρδώ, μα δε κεντούν τα μπράτση. Γιατί, καθώς ετραγουδιέ κι ο Σταύρος ο Καντιφές: Σαν παίξ' ο γέρος μπαλωτέ, κεντήσκει δεν κεντήσκει, θέλ' ένα μήνα, μπάρε μου, για να ξαναγεμίσει...

Ο ΓΕΡΩ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ

γίες των Ελλήνων θα στρέφονταν ενάντια στην Ευρώπη πλέον και όχι ενάντια στην Πύλη. Οι ναύαρχοι έγιναν διαιτητές και τοποτηρητές του κρητικού προβλήματος. Μέ τα πυροβόλα των πλοίων τους επέβαλαν διαχωριστικές ζώνες ανάμεσα σε χριστιανούς και μουσουλμάνους, στα πρόθυρα των πόλεων. Μέ αποκλεισμούς και πιέσεις επέβαλαν ταυτόχρονα ένα είδος ειρήνης και τα αλληλοσυγκρουόμενα συμφέροντα των χωρών τους στην περιοχή.

Στην ουσία όμως οι σημαντικές εξελίξεις συνέβαιναν αλλού. Στο επίπεδο της κοινωνίας. Τόν ίδιο μήνα διώχτηκαν οι τελευταίοι χριστιανοί από τις πόλεις, όσοι δεν πρόλαβαν σφαγιασθήκαν. Στα Χανιά πυρπολήθηκε από το πλήθος των εξαθλιωμένων μουσουλμάνων προσφύγων η χριστιανική συνοικία. Η αντίδραση των χριστιανών ήταν τρομερή. Στο παραδοσιακό ήρεμο Λασιθί σφαγιάστηκαν ανηλεώς οι μουσουλμανικοί πληθυσμοί που είχαν παραμείνει στα χωριά τους - περίπου χίλια άτομα - και οι επιβιώσαντες πολιορκήθηκαν σε τραγικές συνθήκες στη Σπιναλόγκα και στην Σητεία. Στην περιοχή Ηρακλείου ογδόντα μουσουλμανικά χωριά καταστράφηκαν εκ θεμελίων με πετρέλαιο και δυναμίτη. Οι δύο θρησκευτικές κοινότητες του νησιού χάρισαν τελεσιδικία. Οι μουσουλμάνοι κλεισμένοι στις πόλεις κάτω από την ευρωπαϊκή προστασία, εξαθλιωμένοι και αποκομμένοι από την παραγωγική ύπαιθρο. Οι χριστιανοί κύριοι πλέον απόλυτοι της υπαίθρου, πολιορκητές των αστικών κέντρων και της εξουσίας. Μά και πάλι δεν λύθηκε το πρόβλημα.

Τόν Απρίλιο ο ελληνικός στρατός νικήθηκε στην Θεσσαλία. Στις αρχές Μαΐου ο Βάσσος και ο ελληνικός στρατός εκκένωσε το νησί. Για τους ηγέτες της χριστιανικής Κρήτης οι εξελίξεις αυτές σήμαιναν νέο επαναπροσδιορισμό των στόχων. Η απογοήτευση από τις δυνατότητες και την πολιτική της Ελλάδας, έφθασαν στο αποκορύφωμα. Οι ελπίδες για απαλλαγή από τα στρατεύματα και τους διοικητές του Σουλτάνου, για ισονομία και αποκατάσταση της τάξης στράφηκαν αποκλειστικά στις δυνάμεις και στην δική τους, περί πλήρους αυτονομίας υπόσχεση. Η αυτονομία, μειοψηφούσα πρόταση τον Μάρτιο, έγινε μοναδική πρόταση τον Ιούνιο. Μά και πάλι τα πράγματα δεν ήταν απλά. Οι ελιγμοί του Σουλτάνου, οι αντιθέσεις μεταξύ των δυνάμεων, το οικονομικό κόστος που απαιτούσε η νέα κατάσταση - για την αποκατάσταση των εξαθλιωμένων προσφύγων και των ζημιών πού η λαίλαπα αλληλοκαταστροφής είχε προκαλέσει - μεθοδικό κόψιμο των δένδρων, καταστροφή σπιτιών και οικοδομημάτων κλπ. - έκαναν την διαμόρφωση τελικού πλαισίου ιδιαίτερα δύσκολη υπόθεση. Η αυτόνομη Κρητική Πολιτεία ανέβαλε την γέννησή της για το 1898 μετά από αρκετές νέες περιπέτειες.

Η Συνέλευση των Κρητών βρέθηκε εγκατεστημένη σε τούτο εδώ το χωριό, στους Αρμένους, στους κρίσιμους μήνες, ως τα μέσα καλοκαιριού του 1897. Κοντά στην πρωτεύουσα, τα Χανιά, τους Ναύαρχους, τους Προξένους και τους αποστόλους της Εθνικής Εταιρείας, στα κέντρα ισχύος της μεταπολιτευτικής επιτροπής, στους στόλους και στους στρατούς, στα πυροβόλα τους και τα φρουριά τους. Στα πρόθυρα της εξουσίας με άλλα λόγια αλλά ταυτόχρονα έξω και μακριά ακόμα από αυτή. Η κατανόηση του τι συζητήθηκε, τι αποφασίστηκε, τι αντιπροσωπεύθηκε και τι πραγματικά παίχθηκε εδώ είναι ένα δύσβατο κεφάλαιο η μελέτη του οποίου δεν έχει ακόμα ανοίξει. Το ιστορικό πλαίσιο, η συγκυρία μας ανοίγει τον δρόμο των υποθέσεων και μας αποκαλύπτει την ένταση και την κρίσιμότητα των εδώ διαβουλεύσεων. Αυτοί οι εκπρόσωποι, πού ζούσαν δύσκολα, από την φιλοξενία των κατοίκων, αντιπροσώπευαν πλήθος διαφορετικών συμφερόντων, αντιφατικών πολλές φορές, ίσως και αντιθέτων, ίσως και ιδιοτελών. Τους ένωνε όμως η κοινή πεποίθηση ότι η ιστορία του νησιού, η μελλοντική πολιτική και κοινωνική του υπόσταση περνά και μέσα από τις αποφάσεις τους, τους διαλόγους και τις διαφωνίες τους. Κατασκεύαζαν μία καινούργια Κρήτη στο μέτρο πού αυτό τούς ήταν δυνατό, στο μέτρο πού η ιστορική συγκυρία τους το επέτρεπε.

Για λίγους μήνες οι Αρμένιοι ήταν πρωτεύουσα ενός επαναστατημένου κόσμου. Για ένα μικρό χωριό μία τέτοια συγκυρία δεν μπορεί παρά να συγκαταλέγεται στις πιο συναρπαστικές της ιστορίας του.

Γιώργος Μαργαρίτης

ΟΙ ΑΡΜΕΝΟΙ ΤΟΥ ΧΤΕΣ ΤΟΥ ΣΗΜΕΡΑ ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΥΡΙΟ

"Ν' αναστορούνται οι παλιοί κ' οι νιοι να τα σπουδάζουν"

Β' ΜΕΡΟΣ - ΤΟ ΣΗΜΕΡΑ ΚΑΙ Η ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ

Συνέντευξη από το προηγούμενο τεύχος

Από εμπορικής κίνησης στο χωριό σήμερα υπάρχουν 2 μακάλικα, παραδοσιακά, του **Βαγγέλη του Σκανδάλη** (τηλ. 41617) στην αρχή της γραι Φυτιάς - και του **Κωστή του Τερεζάκη** (τηλ. 41225), ερχόμενοι από Καλύβες 10 μέτρα πριν την πλατεία του χωριού αριστερά. Ένα σύγχρονο MINI MARKET του **Μανώλη Καραβελάκη** (τηλ. 41881) εγγονού του Κωστή του Μυλωνά του Τσινταράκη. Ένα κρεοπωλείο συνάμα και τυροκομικό κι αυτό παραδοσιακό του **Κωστή Κουτσουπάκη** (τηλ. 41220), συνεχίζοντας έτσι την παράδοση του πατέρα του Στεφανή, απέναντι από τη πλατεία του χωριού, το κτίριο είναι ο παλιός Σταθμός Χωροφυλακής Αρμένων.

Δύο καφενεία κι αυτά παραδοσιακά γύρω στην κεντρική πλατεία του **Μιχάλη Καβρουλάκη** (τηλ. 41202) και του **Μιχάλη Ορφανάκη** (τηλ. 41789). Επίσης υπάρχουν 4 καταστήματα που μπορούν και χρησιμοποιούνται για κάθε είδους γλεντοκόπια από καφενείο, ταβέρνα, ψησταριά αναψυκτήριο, το καθένα και μια ξεχωριστή όαση και καμάρι του χωριού μας. Περνώντας την πλατεία για Νιο-χωριό πενήντα μέτρα δεξιά ο ιστορικός και ξακουστός "**Πλάτανος**" με ενοικιαστή το **Κώστα Μανιουδάκη** (τηλ. 41655), 10 μέτρα αριστερά η "**Καρυδιά**" (τηλ. 41268) με ενοικιαστή τον **Λευτέρη Χαλβαδάκη**, δέκα μέτρα μετά δεξιά και απέναντι από τον Άγιο - Νικόλα "**Η Πηγή**" (τηλ. 41260) με ιδιοκτήτη το **Γιάννη Γιαπιτζάκη** και τέλος στο Κουτούτο το Κοινοτικό Περίπτερο, τα "**Κρύα Νερά**" με ενοικιαστή το **Δημήτρη Αλεξανδράκη** από τη Ραμνή.

Στο χωριό μας ακόμα υπάρχουν ο πρόσφατα ανακαινισμένος Σταθμός Χωροφυλακής (τηλ. 41214), το Αγροτικό Ιατρείο (τηλ. 41216), το Κοινοτικό Γραφείο (τηλ. 41041) και η Αποθήκη του Αγροτικού Συνεταιρισμού. Το Δημοτικό Σχολείο δυστυχώς πριν λίγα χρόνια έκλεισε λόγω του μικρού αριθμού μαθητών.

Στην πιάτσα και για εξυπηρέτηση του χωριού και όχι μόνο υπάρχουν τρία ταξί, του **Γιανναράκη Μανώλη** με τηλέφωνο 31041 και 41311, του **Καλούδη Μανώλη** με τηλ. 41292 και του **Τερεζάκη Γιώργη** με τηλέφωνο 41215.

Υπάρχει ακόμη ένα **σιδηροδρομείο-αλουμινάδικο** του **Χρήστου Τσιτσιριδίου** (τηλ. κινητό 094-319515) και ένα παραδοσιακό, μοναδικό όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και στην Ευρώπη ιχθυαλκιδιό λεράδικο του **Παρασκευάκη Χαράλαμψη** (τηλ.

41255) ειδικού, αυθεντικού και μοναδικού στο είδος του μάστορα στην κατασκευή του χειροποίητου λεριού (κουδούνι ζώων)

"Όποιος δε θέλει σαματά σε χαλκιδιό δε μπλίνει κι όποιος δε θέλει βάσανα σ' αγάπη δε μπερδεύει".

Στην έξοδο του χωριού για τις Καλύβες και αριστερά πριν τα Καμαράκια υπάρχει η αποθήκη του Νίκου Χαριτάκη με ζωτροφές με τηλ. 41217. Εδώ θα πρέπει να πούμε ότι καλό είναι ν' ανοίγονται νέα μαγαζιά στους Αρμένους και όχι στα διπλανά χωριά από Αρμενιανούς, εάν βέβαια αυτό είναι δυνατόν.

ΟΙ ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΠΑΝΥΓΥΡΙΑ

Παράλειψη θα ήταν να μην αναφέρουμε και τσ' εκκλησίες του χωριού μας, αρχίζοντας βέβαια από τον πανηγυριστή μας **Προφήτη Ηλία**, 20 Ιουλίου, που είναι και το νεκροταφείο του χωριού, είναι ακόμη ο **Άγιος Κωνσταντίνος** 21 Μαΐου, η **Παναγία** 15 Αυγούστου, ο **Αη Γιάννης** 8 Μαΐου στην πλατεία, ο **Αγιαντώνης** 17 Γενάρη, ξωκλήσι δίπλα στην Εθνική οδό, ο μισός μέσα σε βράχο. Υπάρχουν ακόμη η **Παναγία η Ευαγγελίστρια** 25 Μαρτίου, και το καμάρι του χωριού δίπλα στη Χαβούζα ο **Αϊ Νικόλας** 6 Δεκεμβρίου, συνεχώς ανακαινιζόμενος με τις προσπάθειες του εκλεκτού Εκκλησιαστικού Συμβουλίου.

Από πολιτιστικής πλευράς νομίζω ότι το χωριό μας ίσως περνά την καλύτερή του εποχή στις μέρες μας, διότι τόσο στο Κοινοτικό συμβούλιο όσο και του Συλλόγου της Αθήνας ο "Κριτοβουλίδης" υπάρχουν νέοι δραστήριοι που πραγματοποιούν κατά καιρούς τόσο στους Αρμένους όσο και στην Αθήνα εκδηλώσεις υψηλού επιπέδου, πλαισιούμενοι βέβαια και από άλλους ικανούς πρόθυμους Αρμενιανούς σ' αυτά τα θέματα, καθώς επίσης συνεργαζόμενοι και με την εκκλησία και τον πάντα πρόθυμο παπα-Μανώλη.

ΚΑΙ ΤΟ ΑΥΡΙΟ...

Τώρα όσο αφορά και επόμενα χρόνια θέλω να πιστεύω ότι έρχονται καλύτερα, παρά τις δυ-

Ολοκληρώθηκε η κατασκευή του γηπέδου μπάσκετ στο προαύλιο του σχολείου του χωριού μας.

σκολίες όλο και κάποιο μικρό εργάκι γίνεται οδικό, αρδευτικό ή οτιδήποτε άλλο και ακόμη γιατί παρατηρείται και κάποια μικρή άνοδος στην οικοδόμηση νέων σπιτιών. Η προσπάθεια για την βελτίωση πρέπει να είναι συνεχής τόσο από την Κοινότητα, όσο και από τον Σύλλογο αλλά και από οποιοδήποτε μπορεί να βοηθήσει προς την κατεύθυνση αυτή, φορέα ή πρόσωπο, πολιτικό ή ιδιωτικό. Εδώ θεωρώ σκόπιμο να αναφέρω το όνειρο και την επιθυμία του Συλλόγου εδώ και αρκετά χρόνια για την απόκτηση ιδιόκτητης στέγης, που θα βοηθούσε αρκετά τις δραστηριότητες του και η επικοινωνία θα ήταν πιο ευχάριστη και περισσότερο συχνή μεταξύ μας.

ΑΣ προβληματιστούμε όλοι μας και ας βοηθήσουμε όσο μπορούμε για την επίτευξη αυτού του σκοπού, ο καθένας μας όσο και όπως μπορεί.

"Αρμένιο όνειρο γλυκό
πόρτα του παραδείσου
γλυκαντράνισμα του νου
ν' απόμένα μαζί σου"
"Αρμένιο όμορφο χωριό
π' ανέ σε δω μερώνω
κι' αδέσε δω τη σκέψη μου
θαρρώ δε μανταλώνω"

Αθήνα 1997
Γιάννης Χ. Τερεζάκης

Μεγάλη τιμητική διάκριση για την Κρήτη και τους απόδημους Κρητικούς το βραβείο της Ακαδημίας Αθηνών

Λαμπρή ήταν η τελετή στην Πανηγυρική Συνεδρία της Ακαδημίας Αθηνών, την Τρίτη 30 Δεκεμβρίου 1997, κατά τη διάρκεια της οποίας πραγματοποιήθηκε η απονομή των Βραβείων, Μεταλλίων και Επαίων.

Ιδιαίτερη ήταν η τιμή για την Κρήτη με τη βράβευση της ιστορικής "Παγκρητίου Ενώσεως" του μεγαλύτερου πολιτιστικού-πνευματικού σωματείου των αποδήμων Κρητών με το βραβείο της ΤΑΞΗΣ ΤΩΝ ΘΘΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ, "... για τη συμπλήρωση 50 χρόνων αδιάλειπτης λειτουργίας και δραστηριότητας, που αποσκοπεί κυ-

ρίως στην ενίσχυση των δεσμών των μελών της με την γενέτειρά τους και στην προβολή της ιστορίας και της παραδόσεως της πατρίδας τους.

Το Βραβείο παρέλαβε ο Πρόεδρος της Παγκρητίου Ενώσεως Γιώργος Σγουράκης παρουσία των εν ζωή διατελεσάντων Προέδρων της Παγκρητίου με επικεφαλής τον επί 23 ολόκληρα χρόνια Πρόεδρο της κ. Γιώργη Βογιατζάκη, 94 ετών σήμερα, τους κ.κ. Ανδρέα Τσουδερό, Γιώργη Πρασιανάκη, Φαλή Βογιατζάκη, Μιχάλη Πρινναράκη και Ανδρέα Αναγνωστάκη.

Βάλτε τώρα την Κρήτη
στα ραδιόφωνά σας.

ΕΙΡΑ ΧΑΝΙΩΝ

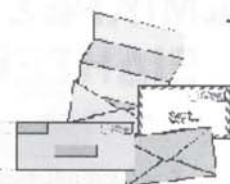
1512 χιλιόκυκλοι στα μεσαία κύματα

Ο παγκρήτιος σταθμός για καθημερινή γέφυρα επικοινωνίας των απανταχού Κρητών.

Στείλετέ μας και 'σεις τις δραστηριότητες σας. Ε' ακούγονται σ' όλη την Κρήτη, την Ελλάδα και πολλές μεσογειακές χώρες.

ΕΛΛΗΣ 40 ΚΑΤΩ ΣΟΥΔΑ
ΕΙΡΑ ΧΑΝΙΩΝ Τηλ : (0821)81-067 FAX:(0821)81-066

Έγραψαν στην Ελευθερόπολη

Προς την Ελευθερόπολη,

Με την παρούσα επιστολή θα ήθελα να σε ευχαριστήσω για την τακτική αποστολή της εφημερίδας σου, αλλά και να σε συγχαρώ για αυτή σου την δραστηριότητα που ενημερώνει, διασκεδάζει και διδάσκει τους συμπατριώτες σου και όχι μόνο.

Προσωπικά δεν "κατέχω πράγμα" από τα Κρητικά ήθη και έθιμα αλλά την διαβάζω με μεγάλο ενδιαφέρον και μόνο όταν την ξεκοκαλίσω την κάνω δώρο στην πεθερά μου, (το γένος Γεωργουδάκη από το Βάμο).

Το τακτικό αυτό δώρο στην Κρητικά φιλότιμη πεθερά μου είχε άμεση ευεργετική επίδραση στη ζωή μου, μέχρι και η γυναίκα μου από τα καλά λόγια της μάνας της με προσέχει περισσότερο και όλα αυτά χάρη στην εφημερίδα σου, την οποία, όταν αναζήτησα για να σχολιάσω την ενδιαφέρουσα εργασία του συνεργάτη σου κ. Χαράλαμπος Μπουρνάζου για την προέλευση του τοπωνυμίου Αρμένιοι, έμαθα ότι η πεθερά μου αφού την διαβάσει όλη με προσοχή, στην συνέχεια την ταχυδρομεί στην αδελφή της Δημοδιδασκάλισσα στην Μακεδονία, για να μοιραστεί μαζί της, τις παιδικές αναμνήσεις από την αξέχαστη αγαπητή γενέτειρα (Βάμο).

Έτσι χωρίς στοιχεία, από την ενδιαφέρουσα έρευνα του συνεργάτη σου, θα ήθελα να του υπενθυμίσω την αρχαία συνώνυμη πόλη πλησίον της ιστορικής Ιολκού, σημερινού Βόλου, ελπίζοντας ότι θα οδηγηθεί στην αρχή του νήματος.

Με φιλικούς χαιρετισμούς
Γ. Σωτηρίου Διαγόρας

Τον αγαπητό Γιώργο Σωτηρίου Διαγόρα ευχαριστούμε για τα καλά του λόγια, και όσον αφορά το ουσιαστικό θέμα που θίγει, μάλλον έχει δίκιο. Με μια πρόχειρη αναζήτηση διαπιστώθηκε ότι πράγματι υπήρχε αρχαία Θεσσαλική πόλη με το όνομα Αρμένιοι, μεταξύ των Φερών και της Λάρισας, η οποία κατοικήθηκε από τη νεολιθική εποχή, και την ονομασία της οφείλει στον Αργοναύτη Αρμενο. Σήμερα στην ίδια περιοχή υπάρχει ο οικισμός Αρμένιοι, με 1036 κατοίκους.

Όσο για την αδερφή της πεθεράς, με εντολή της συντακτικής επιτροπής, από αυτό το τεύχος θα στέλνομε και σε αυτή.

Γ.Τ.

Αγαπητή "Ελευθερόπολη"

Σε χαιρετώ και σ' ευχαριστώ θερμά γιατί με την ευγενική χειρονομία του αγαπητού μου φίλου και εκλεκτού συνεργάτη σου Χαράλαμπος Μπουρνάζου του Ελευθεροπολίτη έγινα τακτικός σου αναγνώστης και φίλος.

Μου είναι δύσκολο να περιγράψω με τη φτωχή γραφίδα μου τα συναισθήματα που ένιωσα διαβάζοντας ένα τα φύλλα του πρώτου χρόνου της έκδοσής σου και τις άπειρες αναμνήσεις που ξύπνησαν μέσα μου με τα γραφόμενά σου. Ένα ευχαριστώ και τα θερμά μου συγχαρητήρια σ' όλους εκείνους που μοχθούν, κάθε φορά, για την έκδοσή σου δεν αρκούν.

Επιτυχημένο το όνομα, κατά πάντα άξιος ο νομός, εκλεκτή η ύλη, ενδιαφέρουσα και με ποικίλο περιεχόμενο, άριστη η εκτύπωση, πολλοί κι εκλεκτοί οι συνεργάτες σου και άριστος ο τρόπος παρουσίασης των θεμάτων και στα πέντε πρώτα φύλλα σου.

Ειλικρινά σας θαυμάζω όλους για την αγάπη που δείχνετε για τ' όμορφο χωριό σας, τις άπειρες αναμνήσεις των παιδικών σας χρόνων και της ζωής στο χωριό, την ομόνοια και τη σύμπνοια που σας διακρίνει, το αμέριστο ενδιαφέρον για την επίλυση των προβλημάτων των Αρμένων και την ανάδειξη των ιστορικών γεγονότων που διαδραματίστηκαν στην περιοχή σας και των ατόμων που έπαιξαν σημαντικό ρόλο σ' αυτά.

Ευτυχώς που στον υπό σύσταση Δήμο δόθηκε τελικά το όνομα των Αρμένων γιατί αν επικρατούσε η αρχική πρόταση της Επιτροπής θα ήταν η μεγαλύτερη βεβήλωση της ιστορίας του τόπου μας. Σ' αυτό συντέλεσαν ουσιαστικά τα γραφόμενά σου και οι ενέργειες των συνεργατών σου και των άλλων προσωπικοτήτων των Αρμένων. Καλή επιτυχία στο έργο σου

Με αγάπη και εκτίμηση
Μανώλης Βολουδάκης, δάσκαλος

ΔΩΡΕΕΣ ΣΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Στη μνήμη του Χριστού Ιωάννου Τερεζάκη προσέφεραν για τις ανάγκες του Ιερού Ναού Αγ. Νικολλάου Αρμένων ο γιος του Ιωάννης Τερεζάκης 20.000 δρχ., η οικογένεια Γεωργίου Φρεσκάκη 15.000 δρχ., η οικογένεια Μανούσου Φρεσκάκη 15.000 δρχ., Δέσποινα Μιχαηλίδου 5.000 δρχ., Ναζελή Παρασκευά 5.000 δρχ., Αθηνά Μιχαηλίδου 5.000 δρχ., Βασιλική Παράσση 5.000 δρχ., Αριστείδης Λιόδης 5.000 δρχ., Διονύσιος Κυριάκος 5.000 δρχ. και Μιχαήλ Μιχαηλίδης 5.000 δρχ. ο γιος του Μανώλης Τερεζάκης 100.000 δρχ.

Το Εκκλησιαστικό Συμβούλιο του Ιερού Ναού Αγ. Νικολλάου Αρμένων στη μνήμη του πρώην Εκκλησιαστικού Επιτρόπου Χριστού Ιωάν. Τερεζάκη και αντί στεφάνου, προσέφερε το ποσόν των 20.000 δρχ. σε όποιο οικογένεια.

Στη μνήμη Μαρίας Φρεσκάκη προσέφεραν για τις ανάγκες του Ιερού Ναού Αγ. Νικολλάου Αρμένων τα παιδιά της Γεωργία, Αικατερίνη, Χριστίνα, Χρυσούλα και Χαράλαμπος το ποσό των 50.000 δρχ., ο αδελφός της Γεώργιος Κουρομιχελάκης 30.000 δρχ., ο ανιψιός της Βασίλειος Κουρομιχελάκης 20.000 δρχ., η οικογένεια Κουλουριδάκη 10.000 δρχ., η οικογένεια Γεωργίου Φρεσκάκη 10.000 δρχ., η οικογένεια Μανούσου Φρεσκάκη 10.000 δρχ.

Το Εκκλησιαστικό Συμβούλιο του Ιερού Ναού Αγ. Νικολλάου Αρμένων ευχαριστεί θερμά τους ως άνω δωρητές.

Για το Εκκλησιαστικό Συμβούλιο
ο Πρόεδρος παπα Μανώλης Νικολακάκης

ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΝΤΑΞΗ

Με την έκδοση του 8^{ου} φύλλου και τη συμπλήρωση δυο χρόνων από την έκδοση του πρώτου, αισθανόμαστε την ανάγκη να κάνομε ένα σύντομο - κυρίως οικονομικό - απολογισμό.

Η εφημερίδα μας τυπώνεται σε χίλια αντίτυπα, ή περισσότερα αν υπάρχει κάποιος πλόγος, και διανέμεται με το Ταχυδρομείο σε περίπου 750 φίλους μας σε όλο τον κόσμο, από τα οποία 380 στην Αθήνα, και 30 στο εξωτερικό. Επίσης διανέμονται ονομαστικά, με τη φροντίδα της Κοινότητας, 200 φύλλα στο χωριό μας σε αντίστοιχες οικογένειες.

Η εφημερίδα στηρίζεται στην οικειοθελή πνευματική και οικονομική συνεισφορά των αναγνωστών της. Δεν απαιτούμε ούτε ζητούμε από κανένα, δεχόμαστε την συμβολή όσων αισθάνονται την ανάγκη να συνεισφέρουν. Σ' αυτά τα δυο χρόνια, δεκάδες μας έστειλαν επιστολές και συνεργασίες, και 120 αναγνώστες μας ένοιωσαν την ανάγκη να μας βοηθήσουν οικονομικά με μικρά ή μεγαλύτερα ποσά. Ανάμεσά τους ο σύλληγος των Αρμενιανών Αθίνας "Ο ΚΡΤΟΒΟΥΛΙΔΗΣ" που είχε την έμπνευση και έκαμε και το ξεκίνημα, η ενορία των Αρμένων που δεν μας ξεχνά, οι αδερφοί Γιάννης και Δημήτρης Βασμουλάκης που επι-

χορήγησαν το δεύτερο τεύχος, και το Υπουργείο Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, που με τη φροντίδα του χωριανού μας βουλευτή Στέφη Μιχελογιάννη μας επικορήγησε από δυο φορές με το ποσό των 100.000 δραχμών. Αυτούς και τους υπόλοιπους που κάθε φορά δημοσιεύομε τα ονόματά τους, τους ευχαριστούμε θερμά. Συνοπτικά τα Έσοδα και τα Έξοδα της εφημερίδας φαίνονται στον παρακάτω πίνακα. Για όλα τα έσοδα κόβονται αποδείξεις και για όλα τα έξοδα τηρούνται παραστατικά που βρίσκονται στη διάθεση οποιουδήποτε θελήσει να τα δει.

ΕΣΟΔΑ ΜΕΧΡΙ 26-3-1998

ΕΣΟΔΑ ΜΕΧΡΙ 26-3-1998		ΕΣΟΔΑ	
Δωρεές από αναγνώστες	855.000	Τεύχος 1 ^ο	99.000
Επιχορηγήσεις από Υπουργείο ΜΜΕ	192.800	Τεύχος 2ο	81.000
Επιχορήγηση από Κριτοβουλίδη»	100.000	Τεύχος 3 ^ο	88.000
		Τεύχος 4 ^ο	95.000
		Τεύχος 5 ^ο	135.000
		Τεύχος 6 ^ο	117.000
		Τεύχος 7 ^ο	116.000
		Τεύχος 8 ^ο (Πρόβλεψη)	120.000
ΣΥΝΟΛΟ	1.147.800	ΣΥΝΟΛΟ	851.000
		ΥΠΟΛΟΙΠΟ	296.800

12 ΜΙΚΡΕΣ ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Η στέγη του συλλόγου Αρμενιανών Αθήνας

Και σε προηγούμενο φύλλο της εφημερίδας μας αθήα και στη Γενική Συνέλευση των μελών του Συλλόγου (κατά την ημέρα της κοπής της πίτας) υπογράμμισθη η ανάγκη εξεύρεσης δυνατότητας απόκτησης ιδιόκτητης στέγης-γραφείου του Συλλόγου και παράλληλα και της εφημερίδας μας.

Η ανάγκη αυτή όλο και προβάλλει επιτακτικότερη (τήρηση αρχείων, συχνότερες και χωρίς δυσχέρειες συναντήσεις των μελών της Συντακτικής Επιτροπής, των μελών του Δ.Σ., αθήα και των απλών μελών του Συλλόγου τόσο με το Δ.Σ. όσο και μεταξύ τους, χωρίς να αποκλείονται και μικροεκδηλώσεις του Συλλόγου στον ίδιο χώρο).

Το Δ.Σ. του Συλλόγου μελετά τις διαδικασίες μέσω των οποίων θα μπορούσαν να εξευρεθούν χρήματα για το σκοπό αυτό. Στο επόμενο φύλλο ελπίζουμε να είμαστε σε θέση να αναφερθούμε αναλυτικότερα και πιο συγκεκριμένα στο θέμα αυτό. Ελπίζουμε και στη συμπαράσταση των χωριανών μας πολιτικών.

Το θέμα μπορεί να αποκτήσει και ευρύτερη σημασία μετά την ενεργοποίηση του Σχεδίου "Καποδίστριας" και τη λειτουργία του "Δήμου Αρμένων".

Σε πρόσφατη πάντως ευκαιριακή συνάντηση του Προέδρου του Συλλόγου με τον χωριανό μας υπυπουργό κ. Ν. Χριστοδουλάκη, ο κ. υπυπουργός αφού υπογράμμισε ότι έχει υπόψη του το θέμα, υποσχέθηκε ότι θα προσπαθήσει να βοηθηθούμε στην αντιμετώπιση του προβλήματος της στέγασης του Συλλόγου. Τον ευχαριστούμε.

Η Γενική Συνέλευση της Ομοσπονδίας

Πραγματοποιήθηκε μ' επιτυχία στις 22 Φεβρουαρίου 1998, η ετήσια Τακτική Γενική Συνέλευση της Ομοσπονδίας στον Πνευματικό Ίδρυμα της Κρητικής Εστίας.

Κατά τη συνέλευση κόπηκε η πίττα της Ομοσπονδίας και προσφέρθηκε πλούσιο κρητικό κέρασμα.

Στο κόψιμο της πίτας παρευρέθηκαν ο πρώην Υπουργός και Βουλευτής Λευτέρης Βερυβάκης, ο Βουλευτής Σίφης Μιχελογιάννης, η κ Μαίρη Μαρκογιαννάκη ως εκπρόσωπος του συζύγου της βουλευτού κ. Χρήστου Μαρκογιαννάκη και ο Νομαρχιακός Σύμβουλος Μανώλης Κελαϊδής.

Παρευρέθηκε επίσης σύσσωμος ο Κρητικός Τύπος της Αθήνας, ο Πρόεδρος της Παγκρητίου Γεώργιος Σγουράκης, ο Πρόεδρος της Κρητικής Εστίας Γεώργιος Μαριδάκης και πολλοί άλλοι πρόεδροι Κρητικών Συλλόγων.

Τη Συνέλευση τίμησε με την παρουσία του ο Σεβασμιότατος Μητροπολίτης κ. Ειρηνάιος, ο οποίος σε σύντομο χαιρετισμό του απηύθυνε παραινέσεις προς τους συνεπαρχιώτες μας της Αττικής να μην πωλούν την πατρική γη στους ξένους, παρακάλεσε δε να επισκέπτονται την Ιστορική Μονή του Αγ. Γεωργίου, στο Καρύδι, τα καλοκαίρια που βρίσκονται στην Κρήτη και ευχίθηκε σε όδους υγείας, ομόνοια, αγάπη και επιτυχία στους σκοπούς της Ομοσπονδίας.

Πέθανε ο Δημήτρης Βλησίδης ένας συνεπής αγωνιστής

Μεγάλη συγκίνηση προκάλεσε στα Χανιά ο ξαφνικός θάνατος, από καρδιακό επεισόδιο, του παλαιμάχου δημοσιογράφου, και στελέχους του Κομμουνιστικού Κόμματος Δημήτρη Βλησίδη,

Ο Δημήτρης Βλησίδης γεννήθηκε στους Αρμένους το 1923, από φτωχή προσφυγική οικογένεια. Από μικρός ρίχτηκε στη βιοπάλη. Φοίτησε και τέλειωσε το Γυμνάσιο Βάμου. Από μαθητής ακόμα του Γυμνασίου υιοθέτησε την προοδευτική και κομμουνιστική ιδεολογία και πήρε μέρος στην Εθνική Αντίσταση μέσα από τις γραμμές της ΕΠΟΝ.

Δούλεψε πολλά χρόνια σαν μέλος του γραφείου της Νομαρχιακής Επιτροπής και του γραφείου περιοχής Κρήτης του ΚΚΕ και σαν διευθυντής της εφημερίδας "Αλήθεια", την οποία έστειλε ανελλιπώς στην "Ελευθερόπολη", μέχρι το θάνατό του. Το 1993 και 1996 ήταν υποψήφιος βουλευτής του ΚΚΕ στα Χανιά.

Ο εκλιπών αγωνίστηκε για τα ιδανικά της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της ισονομίας, φυλακίστηκε κι εξορίστηκε πολλές φορές. Μετά τη μεταπολίτευση, εκλέχτηκε δημοτικός σύμβουλος κι εργάστηκε, από τη θέση του αντιδημάρχου με όλες του τις δυνάμεις, για τη βελτίωση της ζωής στην πόλη των Χανίων.

Οικονομική ενίσχυση στην εφημερίδα

Κατά τη διάρκεια της εκδήλωσης της 11-1-1998 ενίσχυσαν οικονομικά την εφημερίδα μας.

Καβρουλάκης Βαγγέλης του Ιωάννου	5.000
Τσακίρακη Δώρα	10.000
Πιπεράκη Μανώλη	5.000
Παπαγιαννάκης Σπύρος	10.000
Καβρουλάκη - Φακίνου Άννα	5.000
Κουρομιχελάκης Γιώργος	5.000
Βιριράκης Δημοσθένης	2.000
Κουτσουπάκης Θόδωρος	5.000
Μιχελογιάννη - Φατούρου Ασπασία	5.000
Μαραγκουδάκης Ντίνος	5.000
Καβρουλάκης Δημήτρης	5.000
Καβρουλάκη Καίτη συζ. Ελευθερίου	5.000
Ανώνυμος	5.000
Ανώνυμος	5.000
Μαμαθουκάκη Χρυσή	5.000
Μιχελογιάννης Σίφης	10.000
Στυλιανομανωλάκης Γιάννης	20.000
και ο Λεντάρης Γιάννης πρόεδρος της Ομοσπονδίας	
Συλλόγων Αποκωρώνου στη μνήμη του Σταύρου	
Λεντάρη	5.000
Επίσης έστειλαν στην εφημερίδα οι	
Βαχιλιώτης Θόδωρος	5.000
Χριστοδουλάκη Ειρήνη	5.000
Βοηλοδάκης Μανώλης	2.500
Τσακίρακη - Μπουτσαράκη Λούλα	5.000
Καβρουλάκη - Ανδρουλάκη Βάσω στη μνήμη των	
γονέων της	10.000
Τερεζάκης Γιάννης στη μνήμη του πατέρα του	
Χρήστου	10.000
Καβρουλάκη-Τσιμενάκη Μαρία 50 δολλάρια	
Αυστραλίας	
Η Ενορία Αρμένων	20.000
Φρεσκάκης Μανουσός	10.000
Χαιρετάκης Τάσος	10.000
Βιριράκης Γεώργιος	2.000
Καθαϊσάκης Περικλής	15.000
Μωριάτη Νίκη	10.000

Σειρά εκδηλώσεων και στο χωριό μας στις γιορτές των Χριστουγέννων

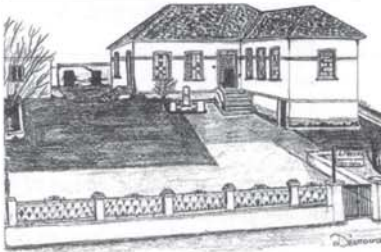
Παραμονή Πρωτοχρονιάς έγινε η καθιερωμένη για γιορτή με πρωτοβουλία της Κοινότητας και της εκκλησίας, για τα παιδιά του χωριού μας, στο κτήριο του Δημοτικού Σχολείου, όπου τα παιδιά τραγούδσαν τραγούδια και τα κάλαντα, έπαιξαν σκετς και μοιράστηκαν δώρα και γλυκά από τον μόνιμο για "Άγιο Βασίλη" Μανώλη Καθηβρετάκη.

Καλοκαιρία κατά τον αγιασμό των υδάτων στον Πλάτανο την ημέρα των Θεοφανίων, με αποτέλεσμα να συγκεντρωθεί αρκετός κόσμος για να παρακολουθήσει την τελετή. Τον Σταυρό από τα παγωμένα νερά έβγαλε "ως συνήθως" ο Νίκος Στυλιανομανωλάκης. Ακολούθησε το κόψιμο πίτας για τους παρευρισκόμενους, που ευλόγησε ο Παπά Μανώλης και η καθιερωμένη ταικουδιά και στη συνέχεια περίπατος με το τρενάκι του Μάρκου Πατερράκη, στα διπλάνα χωριά Νιό Χωριό και Καθύβες, που έκανε μεγάλη εντύπωση στα παιδιά. Τέλος κόπηκε πίτα για τα παιδιά και τους γονείς τους, στο Κοινοτικό γραφείο, που περιείχε και ένα φλουρί, δώρο του χρυσοχόου χωριανού μας, Χρήστου Τσιταρίδη.

Ανακοινώσεις του Κοινοτικού Συμβουλίου

1. Ανακοινώνεται ότι απαγορεύεται η κοπή, και καταστροφή, με οποιονδήποτε τρόπο των ευκαλύπτων της Κοινότητας Αρμένων. Στους παραβάτες θα επιβάλλονται αυστηρές κυρώσεις.
2. Μετά από παράπονα των συγχωριανών μας, απαγορεύεται η ρίψη υδάτων στους δρόμους του χωριού. Οι παραβάτες θα μνημόνται.

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ 1998 ΕΣΘΙΑΚΗ ΕΣΤΙΑΣ

Αρμενικό Σπίτι στο Νέο Χωριό, όπως ήταν πριν το 1998

Η εφημερίδα μας με τίτλο «ΣΥΛΛΟΓΙΚΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ» εκδίδεται από αναγνωρισμένο εκδοτικό γραφείο, με Αρμενιστική Έγκριση και τον ρυθμό της περιοχής μας. Η επανέκδοση των κλασικών είναι δυνατή, αφού είναι γραμμένη επί τη συντηρητικότητα και από κτηματολόγιο κτημάτων στην οδό...

Επιχειρηματική Εταιρεία είναι οφείλουν τον προσωπικό μας, διατίθενται τις υπηρεσίες μας παράλληλα με την εργασία τους. Επίσης, τους συνεργαζόμενους, που εκτελούν τους καθήκοντες της διοίκησης, όπως οι ρυθμίσεις του Π. Νίκου, Παναγιώτη Μιχαηλίου, Διονυσίου του Καρβουνάκη και της Δέσπρας (πριν φέρμαστος) που παραβλέπονται από εφημερίδα...

ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΣ ΓΟΝΕΩΝ & ΚΗΔΕΜΟΝΩΝ ΙΣΜ. ΣΧΟΛΕΙΟΥ & ΗΜΙΑΓΩΓΕΙΟΥ ΝΕΟΥ ΧΩΡΙΟΥ ΑΠΟΚΩΡΩΝ

Αξίζει να σημειωθεί και η αξιόπαινη δραστηριότητα του Συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων του Δημοτικού Σχολείου Νέου Χωριού - όπου πηγαίνουν και τα παιδιά του χωριού μας και συμμετέχουν και γονείς στο σύλλογο από το χωριό μας - με την έκδοση ενός ημερολόγιου για το 1998, με πλούσιο φωτογραφικό υλικό. Στη φωτογραφία το εξώφυλλο του Ημερολόγιου.